

CURSO 22/23

**PROGRAMACIÓN DPTO. FILOSOFÍA
(LOMCE)**

**IES VAL DO TEA
(PONTEAREAS)**

ÍNDICE

1. ASPECTOS XERAIS.....	5
1.1. ACLARACIÓN INICIAL.....	5
1.2. ESPÍRITO DESTE DOCUMENTO.....	6
1.3. CONTEXTUALIZACIÓN.....	8
1.4. NORMATIVA.....	9
1.5. CONFIGURACIÓN DO DEPARTAMENTO E REPARTO DE MATERIAS LOMCE.....	10
2. PROGRAMACIÓN DAS MATERIAS IMPARTIDAS POLO DEPARTAMENTO.....	11
2.1. HISTORIA DA FILOSOFÍA 2º DE BACHARELATO.....	11
a) Introducción e contextualización.....	11
b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	11
c) Concreción de obxectivos, e relación de estándares de aprendizaxe avaliábeis da materia que forman parte dos perfís competenciais.....	13
d) Concreción da temporalización, grao mínimo de consecución para superar a materia, e instrumentos de avaliación.....	24
e) Criterios de cualificación.....	25
f) Actividades de preparación das probas extraordinarias e avaliación de acceso á universidade para o período comprendido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo. .	26
g) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	26
h) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación de materias pendentes.....	28
i) Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos (Bach.).....	28
j) Medidas de atención á diversidade.....	28
k) Concreción dos elementos transversais.....	28
l) Actividades complementarias e extraescolares.....	30
m) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en función dos resultados académicos e procesos de mellora.....	30
2.2. PSICOLOXÍA 2º DE BACHARELATO.....	31
a) Introducción.....	31
b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	31
c) Concreción dos estándares de aprendizaxe avaliábeis que forman parte dos perfís competenciais e concreción dos obxectivos en relación cos contidos.....	31
d) Temporalización e grao mínimo de consecución dos estándares de aprendizaxe.....	58
e) Concrecións metodolóxicas.....	59
f) Materiais e recursos didácticos.....	59
g) Procedementos e técnicas de avaliación e criterios sobre a avaliación e a cualificación.....	60
h) Actividades de preparación das probas extraordinarias e avaliación de acceso á universidade para o período comprendido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo. .	61
i) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	61

j) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente	63
k) Organización dos procedementos que permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios da materia.....	63
l) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas a adoptar como consecuencia dos seus resultados.....	63
m) Medidas de atención á diversidade.....	63
n) Concreción dos elementos transversais.....	64
ñ) Actividades complementarias programadas.....	64
o) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.....	64
2.3. FILOSOFÍA 4º ESO.....	65
a) Introducción.....	65
b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	65
c) Concreción dos estándares de aprendizaxe avaliábeis que forman parte dos perfís competenciais e concreción dos obxectivos en relación cos contidos.....	66
d) Temporalización, grao mínimo de consecución e procedementos e técnicas de avaliación dos estándares de aprendizaxe.....	76
e) Concrecións metodolóxicas.....	78
f) Materiais e recursos didácticos.....	79
g) Criterios sobre a avaliación e a cualificación.....	80
h) Actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e tutoría para o período comprendido entre a 3ª avaliación e a avaliación final.....	80
i) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	81
j) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente	82
k) Plan específico personalizado para o alumnado repetidor.....	82
l) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas a adoptar como consecuencia dos seus resultados.....	82
m) Medidas de atención á diversidade.....	83
n) Concreción dos elementos transversais.....	83
ñ) Actividades complementarias programadas.....	84
o) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.....	84
2.4. VALORES ÉTICOS 2º E 4º ESO.....	85
a) Introducción.....	85
b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	85
c) Concreción dos estándares de aprendizaxe avaliábeis que forman parte dos perfís competenciais e concreción dos obxectivos en relación cos contidos.....	85
d) Temporalización, grao mínimo de consecución e procedementos e técnicas de avaliación dos estándares de aprendizaxe.....	97
e) Concrecións metodolóxicas.....	97

f) Materiais e recursos didácticos.....	98
g) Criterios sobre a avaliación e a cualificación.....	99
h) Actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría para o período comprendido entre a 3ª avaliación e a avaliación final.....	101
i) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	101
j) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente	102
k) Plan específico personalizado para o alumnado repetidor.....	102
l) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas a adoptar como consecuencia dos seus resultados.....	103
m) Medidas de atención á diversidade.....	103
n) Concreción dos elementos transversais.....	104
ñ) Actividades complementarias programadas.....	104
o) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.....	104

1. ASPECTOS XERAIS

1.1. ACLARACIÓN INICIAL

Dado que no presente curso académico 22/23 coexisten dous plans educativos, cómpre sinalar que neste documento figuran exclusivamente as programacións correspondentes ás materias que este Departamento imparte nos niveis aínda rexidos (no que respecta ao currículo) pola LOMCE, isto é, nos niveis pares (2º ESO, 4º ESO e 2º Bacharelato). No que atinxe ás materias que o Departamento ten asignadas nos niveis nos que entra en vigor o currículo estipulado pola LOMLOE, é dicir, nos cursos impares (1º ESO, 3º ESO e 1º Bacharelato), as súas programacións serán cumprimentadas na aplicación PROENS. Longa vida aos continuos cambios (maioritariamente cosméticos) na lexislación educativa!

1.2. ESPÍRITO DESTE DOCUMENTO

A modo de declaración de intencións, gostaríanos deixar constancia de que entendemos a programación como unha guía de viaxe, unha guía que proporciona o mapa do territorio a visitar, os preparativos que realizar, os lugares polos que transitar e as recomendacións sobre como facelo. Neste sentido, aspiramos a que a programación efectivamente sexa de axuda, a que resulte práctica. Nada menos. Nada menos, pero tampouco nada máis, porque consideramos que en ningún caso unha guía de viaxe pode remprazar a viaxe en si mesma, nin constreñila ou afogala. En consecuencia, o aquí proxectado subordínase a esa viaxe *in situ*, verdadeiramente apaixoante, que cada día ten lugar na aula.

Polo demais, cremos que levar a planificación dos elementos curriculares ao paroxismo, tendencia á que parece empurrar a crecente burocratización da ensinanza, lle quita toda a utilidade a esa planificación (en principio indubidablemente necesaria), converténdoa nunha monstrosa colección de ítems tan inservible como irreal (por non dicir “absurda”). Co propósito de ilustrar como a hipertrofia de pautas pretendidamente técnicas para levar a cabo unha tarefa pode chegar a comprometer a efectiva execución da mesma, transcribimos a continuación as “Instrucciones para subir una escalera” de Julio Cortázar (texto que verdadeiramente inspira, en profundidade, o presente documento):

“Nadie habrá dejado de observar que con frecuencia el suelo se pliega de manera tal que una parte sube en ángulo recto con el plano del suelo, y luego la parte siguiente se coloca paralela a este plano, para dar paso a una nueva perpendicular, conducta que se repite en espiral o en línea quebrada hasta alturas sumamente variables. Agachándose y poniendo la mano izquierda en una de las partes verticales, y la derecha en la horizontal correspondiente, se está en posesión momentánea de un peldaño o escalón. Cada uno de estos peldaños, formados como se ve por dos elementos, se sitúa un tanto más arriba y adelante que el anterior, principio que da sentido a la escalera, ya que cualquiera otra combinación producirá formas quizá más bellas o pintorescas, pero incapaces de trasladar de una planta baja a un primer piso.

Las escaleras se suben de frente, pues hacia atrás o de costado resultan particularmente incómodas. La actitud natural consiste en mantenerse de pie, los brazos colgando sin esfuerzo, la cabeza erguida aunque no tanto que los ojos dejen de ver los peldaños inmediatamente superiores al que se pisa, y respirando lenta y regularmente. Para subir una escalera se comienza por levantar esa parte del cuerpo situada a la derecha abajo, envuelta casi siempre en cuero o gamuza, y que salvo excepciones cabe exactamente en el escalón. Puesta en el primer peldaño dicha parte, que para abreviar llamaremos pie, se recoge la parte equivalente de la izquierda (también llamada pie, pero que no ha de confundirse con el pie antes citado), y llevándola a la altura del pie, se le hace seguir hasta colocarla en el segundo peldaño, con lo cual en este descansará el pie, y en el primero descansará el pie. (Los primeros peldaños son siempre los más difíciles, hasta adquirir la coordinación necesaria. La

coincidencia de nombre entre el pie y el pie hace difícil la explicación. Cuidese especialmente de no levantar al mismo tiempo el pie y el pie).

Llegado en esta forma al segundo peldaño, basta repetir alternadamente los movimientos hasta encontrarse con el final de la escalera. Se sale de ella fácilmente, con un ligero golpe de talón que la fija en su sitio, del que no se moverá hasta el momento del descenso.”

1.3. CONTEXTUALIZACIÓN

Esta programación pretende ordenar e dirixir a práctica docente das materias LOMCE que imparte o Departamento de Filosofía este curso 2022-2023 atendendo ás características do alumnado e tendo en conta o seu contexto cultural e socioeconómico.

No noso instituto, IES Val do Tea, impártense estudos de Educación Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Educación para Adultos/as e Escola Oficial de Idiomas. Situado no núcleo urbano de Ponteareas (provincia de Pontevedra), o noso alumnado procede maioritariamente da propia vila e do entorno rural de dito concello. Tamén hai un pequeno volume de alumnado que se achega ao noso centro desde concellos limítrofes (especialmente para cursar o Bacharelato de Artes). Así mesmo, contamos con alumnado, en número crecente nos últimos anos, procedente da emigración, sobre todo de países latinoamericanos. Cómpre salientar que, debido á dispersión da poboación, gran parte do alumnado ten que empregar o transporte público para desprazarse ao centro.

O núcleo principal de servizos concéntrase na vila, que conta cunha pequena biblioteca, un auditorio con salón de actos, un conservatorio de Música, así como un polideportivo e piscina. O acceso de boa parte do noso alumnado a estes servizos culturais ou de lecer é imposible, pero nalgunhas parroquias circundantes tamén hai centros de lectura onde se organizan diversas actividades culturais.

A maioría do noso alumnado emprega as dúas linguas, galego e castelán, constatándose dúas realidades: unha maioritaria na que a lingua materna é o castelán, e outra na que o galego é a lingua nai. Aínda así, existe unha tendencia cada vez maior a que o castelán sexa a lingua materna.

No proxecto curricular do IES Val do Tea destaca como seña principal de identidade a defensa dun ensino público e integrador sen facer diferenzas, respectando os dereitos básicos e educando na solidariedade, na igualdade e na convivencia pacífica.

1.4. NORMATIVA

As programacións aquí recollidas, correspondentes ás materias que este Departamento imparte nos niveis pares (2º ESO, 4º ESO e 2º de Bacharelato), encádranse no seguinte marco legal:

- A nivel estatal:

- LEI ORGÁNICA 8/2013, de 9 de decembro, para a Mellora da Calidade Educativa.
- REAL DECRETO 1105/2014, de 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato.

- A nivel autonómico:

- DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.
- ORDE do 8 de setembro de 2021 pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia en que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- ORDE do 25 de xaneiro de 2022 pola que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de educación primaria, de educación secundaria obrigatoria e de bacharelato no sistema educativo de Galicia.
- ORDE do 20 de maio de 2022 pola que se aproba o calendario escolar para o curso 2022/23 nos centros docentes sostidos con fondos públicos na Comunidade Autónoma de Galicia.
- RESOLUCIÓN do 26 de maio de 2022, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato no curso académico 2022/23.

1.5. CONFIGURACIÓN DO DEPARTAMENTO E REPARTO DE MATERIAS LOMCE

O Departamento de Filosofía do IES Val do Tea ten no presente curso académico tres integrantes: Montserrat González Pérez, Miguel Antón Rodríguez Leborán (director do centro) e Lourdes Ferreiro Díaz (xefa de Departamento). A distribución de materias e cursos LOMCE entre ditos membros é a seguinte:

Profesor/a	Materias	Grupos
Montserrat González Pérez	Historia da Filosofía 2º BACH	1 grupo: 2º BACH A
	Psicoloxía 2º BACH	2 grupos: alumnado procedente de 2º BACH A, B e C
Miguel Antón Rodríguez Leborán	Historia da Filosofía 2º BACH	1 grupo: alumnado procedente de 2º BACH A e C
	Valores Éticos 4º ESO	1 grupo: alumnado procedente de 4º ESO A, B e C
	Valores Éticos 2º ESO	1 grupo: 2º ESO C
Lourdes Ferreiro Díaz	Filosofía 4º ESO	1 grupo: alumnado procedente de 4º ESO A, B e C
	Valores Éticos 2º ESO	1 grupo: alumnado procedente de 2º ESO A e B

2. PROGRAMACIÓNS DAS MATERIAS IMPARTIDAS POLO DEPARTAMENTO

2.1. HISTORIA DA FILOSOFÍA 2º DE BACHARELATO

a) Introducción e contextualización

A "Historia da Filosofía", ademais de ser unha materia que da sentido e continuidade desde unha perspectiva histórica ás ideas que se presentaron nas materias de Filosofía de cuarto de ESO e Filosofía de primeiro de bacharelato, contribúe ao desenvolvemento integral dos alumnos e das alumnas de bacharelato, xa que permite tomar conciencia do seu ser como ser pensante e autónomo, e reflexionar sobre as súas propias crenzas, ideas e conviccións e as do mundo que hai arredor, de xeito crítico e razoado, e rexeitalas e/ou modificalas, ou asumilas como parte de si.

Esta materia non se presenta como un percorrido cronolóxico polas ideas do pensamento occidental sen máis; tampouco debería ser un simple compendio de autores e autoras, senón un intento de achegamento ao esforzo do ser humano por comprender a realidade e o propio ser humano en todas as súas dimensións. Trátase dunha investigación que nos fará máis libres, permitíranos comprender o pasado e o presente, e proxectar solucións sobre os problemas que se nos formulen no futuro. É no pensar de "outros/as" (e con "outros/as") como se foi configurando ao longo da historia das ideas, como lograremos estimular o noso propio pensamento, ese "sapere aude" kantiano, que nos leve a xerar as nosas propias ideas tendo en conta de onde proceden e respectando as persoas que non pensan coma nós. Ese pensar a través do diálogo de distintos/as autores/as e épocas que foron creando aproximacións ou tendencias cara á verdade respecto aos problemas e ás grandes preguntas que se formulou o ser humano ao longo da súa existencia constitúe a Historia da Filosofía.

Polo tanto, téntase dar unha imaxe da filosofía útil para o alumnado, por riba da simple memorización de contidos, algo imposible sen dicir antes que por filosofía entendemos dúas cousas: pensamento libre (fronte a formas de pensamento preso, como a relixión, o mito, as crenzas, a superstición, a costume, etc...), e busca de solución a algo que se presenta como problema (polo tanto, previamente, plantexamento de problemas) -amor á sabedoría-. Pero esta non é a clase de filosofía, senón de historia da filosofía, é dicir, dar conta de feitos históricos nos que se presenta a filosofía. Poderían ser outros, incluso outros máis importantes, pero aquí veremos no seu contexto histórico problemas de tipo metafísico, gnoseolóxico, ético, político, epistemolóxico, cultural e social, etc... que atinxen ó platonismo, ó aristotelismo, ó cristianismo, ó racionalismo e ó empirismo modernos, ó criticismo kantiano e, transversalmente, ó vitalismo nietzscheano e ó marxismo, e a outras formas de pensamento do século XX e dos nosos días. Esperamos que @ alumn@ lle valan pra reflexionar sobre a actualidade e o cotián.

Non vamos a estudar polo tanto a <<Platón>> ou a <<Aristóteles>>, senón formas de entender, formas fundamentais (que fundan) e determinantes para o resto da historia, ás cales nos referimos como <<Platón>>, como <<Aristóteles>>, <<Kant>>, etc...; e nin sequera iso, senón problemas extraídos desas formas, con tódalas súas consecuencias e implicacións, á cal lle mal chamamos, por exemplo, <<PLATÓN>>.

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

Segundo o Decreto 86/2015, do 25 de xuño, no seu artigo 2.3.b entendemos por Competencias as "capacidades para aplicar de xeito integrado os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, co fin

de lograr a realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos.”. Pois ben, esta materia contribúe ao desenvolvemento das competencias clave do bacharelato pola súa propia natureza e polo xeito que está articulada, e permite o desenvolvemento persoal e social como cidadán ou cidadá, así como o desenvolvemento profesional no futuro, xa que, como materia terminal do bacharelato, adquire tamén a dimensión de propedéutica para un amplo abano de estudos e profesións posteriores.

Unha metodoloxía centrada e fundamentada nas competencias clave debe supor novos retos e, especialmente, importantes cambios na forma de entender a concepción do proceso de ensino e aprendizaxe, así como cambios na propia cultura escolar en xeral. Non só se fai necesaria unha estreita vinculación do profesorado no desenvolvemento curricular senón tamén transcendentos cambios nas prácticas de traballo e nos métodos de ensino. A avaliación das competencias require o concurso de estratexias e instrumentos para avaliar o alumnado de acordo cos seus desempeños na resolución de problemas que simulen contextos reais, mobilizando os seus coñecementos, as destrezas, os valores e as actitudes. Neste sentido, estratexias como a autoavaliación, a avaliación entre iguais ou a coavaliación favorecen a aprendizaxe desde a reflexión activa e desde a posta en práctica das dificultades e as fortalezas do alumnado, tendo en conta o horizonte de participación dos compañeiros e das compañeiras, e desde a colaboración do profesorado na regulación do proceso de ensino e aprendizaxe.

Neste sentido, esta materia, dentro da implicación das competencias clave no sistema educativo español, contribúe polo seu carácter integrador, sistemática, xeral e fundacional ao desenvolvemento de todas as competencias, pero pode contribuír a desenvolver especialmente as seguintes competencias clave:

- **Competencia en comunicación lingüística**
- **Competencias sociais e cívicas**
- **Conciencia e expresións culturais**
- **Competencia para aprender a aprender**

Dito isto, contribúe de maneira xeral a acadar as competencias do seguinte xeito:

a) A competencia en comunicación lingüística (CCL), a través de disertacións, argumentacións, análises de textos relevantes, definicións de termos, diálogos, exposicións orais e escritas, ensaios filosóficos, etc.

b) As competencias sociais e cívicas (CSC) preséntanse asociadas a numerosos estándares de aprendizaxe da materia que poñen o alumnado en relación co proceso de formación e transformación da sociedade humana desde as súas orixes, e permiten coñecer os seus problemas e as respostas que se deron ao longo da historia.

c) A competencia de aprender a aprender (CAA) contribúe a que o alumnado sexa quen de aprender por si mesmo, ao consolidar esta faceta noutros ámbitos, así como de cara ao futuro. Xa que logo, pídesse reflexionar, aprender en equipo, comprender e explicar, etc.

d) A competencia dixital (CD) desenvólvese realizando traballos colectivos a través da TIC, utilizando ferramentas informáticas para realizar presentacións, procuras en internet, etc.

e) Foméntase tamén a consecución, entre outras, da competencia de conciencia e expresións culturais (CCEC), xa que se recorre constantemente ao diálogo entre épocas e autores/as anteriores, facendo unha revisión das súas achegas ao ámbito das expresións culturais a nivel histórico.

f) Tanto pola metodoloxía empregada como polas especiais vinculacións da filosofía á matemática e ao desenvolvemento da ciencia e da tecnoloxía, esta materia pode axudar ao desenvolvemento eficaz da Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).

g) Non cabe dúbida que, ao ser unha materia especialmente indicada para o desenvolvemento do pensamento autónomo e crítico, personal, axuda ao desenvolvemento do Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).

c) Concreción de obxectivos, e relación de estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais

O Decreto 86/2015, do 25 de xuño, define no seu art. 2.3 “c) Contidos: conxunto de coñecementos, habilidades, destrezas e actitudes que contribúen ao logro dos obxectivos de cada ensinanza e etapa educativa, e á adquisición de competencias. Os contidos ordénanse en disciplinas, que se clasifican en materias, ámbitos, áreas e módulos, en función das ensinanzas, das etapas educativas ou dos programas en que participe o alumnado. d) Criterios de avaliación: referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos coma en competencias, e responden ao que se pretende conseguir en cada disciplina. e) Estándares de aprendizaxe avaliáveis: especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina. Deben ser observables, medibles e avaliáveis, e permitir graduar o rendemento ou o logro alcanzado. Deben contribuír a facilitar o deseño de probas estandarizadas e comparables.” Tendo isto en conta, organizase a materia de Historia da filosofía en cinco bloques: o primeiro é transversal e, por tanto, reaparecerá ao longo de todo o currículo, trátase da análise de textos, a argumentación, as ferramentas de investigación propias da filosofía e as aplicacións das tecnoloxías da información e da comunicación na materia; os outros catro bloques corresponden coas catro épocas máis relevantes da historia no relativo ao pensamento: Grecia Antiga, a Idade Media, a Modernidade e a Ilustración, e a filosofía da Idade Contemporánea, que chega a ocuparse de autores/as e problemas actuais. Estes catro bloques están estruturados a través de autores/as salientables, dos/das que se sinala a súa terminoloxía, os textos máis representativos e as súas teorías características, e se contextualizan con outros/as autores/as ou épocas, resaltando á súa vez as súas contribucións á sociedade e á súa época.

No cadro seguinte expoñense en relación os obxectivos, os contidos, os criterios de avaliación, os estándares de aprendizaxe e as competencias clave para a materia de Historia da Filosofía:

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. Contidos transversais				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Comentario de texto. ▪ B1.2. Diálogo filosófico e argumentación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis salientables da historia da filosofía, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.1.1. Comprende o sentido global dos textos máis salientables dos/das autores/as estudados/as, recoñecendo a orde lóxica da argumentación e as formulacións que se defenden, e é quen de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e as ideas relevantes, e recoñece a súa estrutura e a orde lóxica 	

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			das súas ideas.	
			<ul style="list-style-type: none"> HFB1.1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, en relación coa filosofía do/da autor/a e os contidos estudados. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> a b c d e 	<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Diálogo filosófico e argumentación. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogando de xeito razoado con outras posicións diferentes. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB1.2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> HFB1.2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, e valora a diversidade de ideas e, á vez, apoiándose nos aspectos comúns. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
<ul style="list-style-type: none"> b d e g m 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Ferramentas de aprendizaxe e investigación da filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB1.3.1. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor/a, mediante resumos dos seus contidos fundamentais, e clasifícaos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HFB1.3.2. Elabora listaxes de vocabulario de conceptos, comprende o seu significado, organízalos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía do autor, e aplícaos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HFB1.3.3. Selecciona información de distintas fontes, bibliográficas e de internet, e recoñece as fontes fiables. 	<ul style="list-style-type: none"> CD
			<ul style="list-style-type: none"> HFB1.3.4. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos formulados na historia da filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> d 	<ul style="list-style-type: none"> B1.4. Aplicación das com- 	<ul style="list-style-type: none"> B1.4. Utilizar as tecnoloxías 	<ul style="list-style-type: none"> HFB1.4.1. Utiliza as ferra- 	<ul style="list-style-type: none"> CD

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ m 	<p>petencias de tecnoloxías da información e da comunicación á historia da filosofía.</p>	<p>da información e da comunicación na realización e na exposición dos traballos de investigación filosófica.</p>	<p>mentas informáticas e da web 2.0. (wikis, blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, etc.) para o desenvolvemento dos traballos.</p>	
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.4.2. Realiza procuras avanzadas en internet sobre os contidos da investigación, e decide os conceptos adecuados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.4.3. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD
Bloque 2. A filosofía na Grecia antiga				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Orixe da filosofía grega. Os presocráticos: resposta á orixe do cosmos. ▪ B2.2. Dialéctica socrática. ▪ B2.3. Convencionalismo democrático e relativismo dos sofistas ▪ B2.4. Platón: ontoloxía e coñecemento; concepción dualista do ser humano; dimensión antropolóxica e política da virtude; o autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e comprender o primeiro gran sistema filosófico, o de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude, en relación coa filosofía presocrática e o xiro antropolóxico de Sócrates e os Sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga, e apreciando criticamente o seu discurso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.1.1. Utiliza conceptos de Platón como idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, doxa, episteme, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmisión, mimese, methexe, virtude e xustiza, entre outros, e aplícaos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.1.2. Entende e explica con claridade, tanto na lingua oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.1.3. Distingue as respostas da corrente presocrática en relación á orixe do Cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>e relacionando esas respostas coas solucións achegadas por Platón.</p> <p>▪ HFB2.1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación.</p>	<p>▪ CSC</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. A física de Demócrito. ▪ B2.6. Problemas da filosofía antiga e solución de Aristóteles. ▪ B2.7. Aristóteles: metafísica, física, coñecemento, ética eudemonista e política. Comparación coa filosofía platónica. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Entender o sistema teleolóxico de Aristóteles, en relación co pensamento de Platón e a física de Demócrito, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e cos cambios socioculturais da Grecia antiga. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.2.1. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude, entre outros. ▪ HFB2.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e da física, o coñecemento, a ética eudemonista e a política, en comparación coas teorías de Platón. ▪ HFB2.2.3. Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga, e relaciona esas respostas coas solucións achagadas por Aristóteles. ▪ HFB2.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando posi- 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCL ▪ CAA ▪ CMCCT

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			tivamente a formulación científica das cuestións.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Doutrinas éticas helenísticas: Epicureísmo, Estoicismo e Escepticismo. ▪ B2.9. Científicos helenísticos. ▪ B2.10. A Biblioteca de Alexandría. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Coñecer as escolas éticas xurdidas no helenismo, como o Epicureísmo, o Estoicismo e o Escepticismo, valorar o seu papel no contexto socio-histórico e cultural da época, e recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos, apreciando a gran importancia para occidente da Biblioteca de Alexandría. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas, e identifica algúns dos grandes logros da ciencia alexandrina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
Bloque 3. A filosofía medieval				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Cristianismo e filosofía. Agostiño de Hipona: teoría da iluminación, filosofía da historia, o problema da certeza e a defensa da liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Explicar a orixe do pensamento cristián e o seu encontro coa filosofía a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona, apreciando a súa defensa da liberdade, da verdade e do coñecemento interior ou a historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB3.1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Escolástica medieval. Tomé de Aquino: relacións de razón e fe. Vías para a demostración da existencia de Deus. Lei moral. Relación coa filosofía antiga e coa agostiniana, a xudía e o nominalismo. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Coñecer a síntese de Tomé de Aquino, en relación co agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB3.2.1. Define conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, deus, esencia, existencia, creación, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, e aplícaos con rigor. ▪ HFB3.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na lingua oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus, e a lei moral, en comparación coas teorías da filosofía Antiga. ▪ HFB3.2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, identificando os pro- 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCL ▪ CAA

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>blemas da filosofía medieval, en relación coas solucións achegadas por Tomé de Aquino.</p> <ul style="list-style-type: none"> HFB3.2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomé de Aquino por contribuír ao desenvolvemento das ideas e os cambios sociais da Idade Media, xulgando positivamente a universalidade da lei moral. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e h 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Crise da Escolástica no século XIV: nominalismo de Guillerme de Ockham. Relacións entre razón e fe. Novo pulo para a ciencia. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Coñecer algunha das teorías centrais do pensamento de Guillerme de Ockham, cuxa reflexión crítica supuxo a separación entre razón e fe, a independencia da filosofía e o novo pulo para a ciencia. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB3.3.1. Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillerme de Ockham e a súa importancia para a entrada na modernidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC
Bloque 4. A filosofía na Modernidade e na Ilustración				
<ul style="list-style-type: none"> b c d e h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. A filosofía no Renacemento. Humanismo: novo concepto sobre a natureza humana. B4.2. F. Bacon. Os prexuízos na investigación do coñecemento. B4.3. Implicacións da revolución científica. B4.4. Realismo político de Maquiavelo. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Comprender a importancia do xiro do pensamento occidental que se deu no Renacemento e que anticipa a modernidade, valorando o novo humanismo que enalza a "dignitas hominis", a investigación dos prexuízos do coñecemento de F. Bacon e as implicacións da Revolución Científica, e coñecer as teses fundamentais do realismo político de N. Maquiavelo. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB4.1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro do pensamento científico que se deu no Renacemento, e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana. HFB4.1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compárasas cos sistemas ético-políticos anteriores. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CSC
<ul style="list-style-type: none"> b c d e h 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Descartes: O método, o "<i>cogito</i>" (coñecemento e realidade) e o dualismo antropológico. B4.6. Comparación do autor coa filosofía antiga e medieval, e relación coa Moderna. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Entender o racionalismo de Descartes, distinguíndoo e relacionándoo coa filosofía humanista e o monismo panteísta de Spinoza, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB4.2.1. Identifica conceptos de Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, "<i>cogito</i>", idea, substancia e subxectivismo, entre outros, e aplícaos con rigor. HFB4.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCL

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			de a partir do "cogito" e o dualismo no ser humano, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval.	
			<ul style="list-style-type: none"> HFB4.2.3. Identifica os problemas da filosofía moderna e relaciónaos coas solucións aportadas por Descartes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> HFB4.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a universalidade da razón cartesiana. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
<ul style="list-style-type: none"> b c d e h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.7. Hume: o coñecemento, crítica á causalidade e á substancia. Emotivismo moral. Comparación coa filosofía anterior. O autor e o seu contexto B4.8. Locke: liberalismo político. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Coñecer o empirismo de Hume en relación co liberalismo político de Locke, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB4.3.1. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, e úsaos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HFB4.3.2. Entende e explica con claridade, tanto na lingua oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Hume, distinguindo os principios e os elementos do coñecemento respecto á verdade, a crítica á causalidade e á substancia, e o emotivismo moral, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval, e co racionalismo moderno. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> HFB4.3.3. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna, e relaciónaos coas solucións aportadas por Hume. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HFB4.3.4. Valora o esforzo da 	<ul style="list-style-type: none"> CSC

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, xulgando positivamente a procura da felicidade colectiva.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.9. A Ilustración francesa. Rousseau: a crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Coñecer os principais ideais dos ilustrados franceses, afondando no pensamento de J.J. Rousseau, e valorar a importancia do seu pensamento para o xurdimiento da democracia mediante unha orde social acorde coa natureza humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses, e explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, a súa crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.10. Idealismo transcendental. Kant: as facultades e límites do coñecemento. ▪ B4.11. Lei Moral e paz perpetua. ▪ B4.12. Relación do proxecto ilustrado de Rousseau coa filosofía Moderna e Kant. ▪ B4.13. Comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. Comprender o idealismo crítico de Kant, en relación co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.5.1. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, nómeno, vontade, deber, imperativo categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, e utilízalos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e os límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.5.3. Describe a teoría política de Rousseau, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoa coas solucións achegadas por Kant. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.5.4. Respecta e razoa o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a dignidade e a procura da paz entre as nacións	
Bloque 5. A filosofía contemporánea				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Marx: o materialismo histórico, a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e a súa visión humanista do individuo. ▪ B5.2. Relación de Marx cos problemas da filosofía contemporánea. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Entender o materialismo histórico de Marx, en relación co idealismo de Hegel e con Feuerbach, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Contemporánea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.1.1. Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalor e humanismo, entre outros, e utilízalos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.1.2. Coñece e explica con claridade, tanto na lingua oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico e a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e expón a súa visión humanista do individuo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.1.3. Identifica os problemas da filosofía contemporánea en relación coas solucións achegadas por Marx. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Nietzsche: crítica á metafísica, á moral e á ciencia; a verdade como metáfora. ▪ B5.4. O superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, e comparación coas teorías da filosofía antiga, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Comprender o vitalismo de Nietzsche en relación co vitalismo de Schopenhauer, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.2.1. Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenaloxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder, e eterno retorno, entre outros, e aplícalos con rigor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<p>medieval, moderna e contemporánea. O autor e o seu contexto.</p> <ul style="list-style-type: none"> B5.5. A vontade en Schopenhauer. 		<ul style="list-style-type: none"> HFB5.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, á moral e á ciencia, a verdade como metáfora, e a afirmación do superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, en comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea. HFB5.2.3. Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade e identifica os problemas da filosofía contemporánea, en relación coas solucións achegadas por Nietzsche. HFB5.2.4. Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora a defensa da verdade e da liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCEC CSC
<ul style="list-style-type: none"> b c d e h 	<ul style="list-style-type: none"> B5.6. Filosofía española. Ortega y Gasset: a súa relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, e outras posturas filosóficas. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Entender o raciovitalismo de Ortega y Gasset en relación con figuras da filosofía española, como Unamuno, e do pensamento europeo, e valorar as influencias que recibe e a repercusión do seu pensamento no desenvolvemento das ideas e a rexeneración social, cultural e política de España. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB5.3.1. Utiliza conceptos de Ortega y Gasset e aplícalos con rigor, como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto, entre outros. HFB5.3.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, en relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCL

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			entre outras.	
			<ul style="list-style-type: none"> HFB5.3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, e valorao seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
<ul style="list-style-type: none"> b c d e h 	<ul style="list-style-type: none"> B5.7. Filosofía crítica da escola de Frankfurt. A crítica a razón ilustrada e á idea de progreso. B5.8. Racionalidade dialóxica de Habermas: os intereses do coñecemento e a acción comunicativa. B5.9. Contribución de Habermas ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea. B5.10. Pensamento posmoderno: principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexión sobre a súa vixencia actual. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.4. Coñecer as teses fundamentais da crítica da Escola de Frankfurt, analizando a racionalidade dialóxica de Habermas, relacionándoo coa filosofía crítica da Escola de Frankfurt, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea. Coñecer as teses máis definitorias do pensamento posmoderno, identificando as teses fundamentais de Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e valorar criticamente a súa repercusión no pensamento filosófico a partir de finais do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB5.4.1. Identifica conceptos de Habermas, como coñecemento, interese, consenso, verdade, enunciado, comunicación, desigualdade, ou mundo da vida, e conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte, e comunicación, entre outros, aplicándoos con rigor. HFB5.4.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a acción comunicativa, e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizando a deconstrución da modernidade desde a multiplicidade da sociedade da comunicación. HFB5.4.3. Identifica as respostas da filosofía crítica da escola de Frankfurt e reflexiona sobre elas, identificando os problemas da filosofía contemporánea. HFB5.4.4. Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento posmoderno por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora o seu esforzo na defensa do diálogo racional e 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL CAA CSC

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			o respecto á diferenza.	
			<ul style="list-style-type: none"> HFB5.4.5. Coñece as teses características do pensamento posmoderno, como a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, ao pensamento totalizador e á trivialización da existencia, o crepúsculo do deber, ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HFB5.4.6. Explica e argumenta sobre as principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexiona sobre a súa vixencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL

d) Concreción da temporalización, grao mínimo de consecución para superar a materia, e instrumentos de avaliación

TEMPORALIZACIÓN AVALIACIÓNS	POR	CONTIDOS	MÍNIMOS	PROCEDEMENTOS
1ª AVALIACIÓN		ESTADO E ÉTICA	<p>Dialéctica socrática e relativismo dos sofistas</p> <p>O liberalismo político de Locke.</p> <p>Alienación e ideoloxía en Marx</p> <p>Platón: antropoloxía e política</p> <p>Ética e política en Aristóteles</p> <p>Física e metafísica en Aristóteles</p> <p>A lei moral en Kant</p>	<p>Para cada avaliación exame escrito segundo o modelo orientado pola CIUG</p>
2ª AVALIACIÓN		REALIDADE COÑECEMENTO	<p>A orixe do cosmos no pensamento presocrático</p> <p>Realidade e coñecemento en Platón</p> <p>Descartes: o problema do método e a evidencia do cogito.</p> <p>Hume: crítica das ideas de substancia e causalidade.</p> <p>Razón e progreso na Ilustración</p> <p>Os límites do coñecemento en Kant</p>	

3ª AVALIACIÓN	VITALISMO RACIOVITALISMO	E	O problema razón-fe na filosofía medieval
			Nietzsche: crítica da cultura occidental Ortega y Gasset: a razón vital

• PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN

A partir de aquí, cada avaliación comporase dos seguintes instrumentos de avaliación:

PRIMEIRA AVALIACIÓN	Proba escrita de análise de texto e desenvolvemento temático.
SEGUNDA AVALIACIÓN	Proba escrita de análise de texto e desenvolvemento temático.
TERCEIRA AVALIACIÓN	Proba escrita de análise de texto e desenvolvemento temático.

e) Criterios de cualificación

Consideracións previas:

O/A alumno/a de Historia da filosofía deberá ser quen de:

1. Ordenar e situar cronoloxicamente os períodos, problemas, autoras e autores que se estudan, identificando as súas características distintivas e establecendo as relacións correspondentes.
2. Relacionar os problemas filosóficos estudados coas principais condicións socioculturais en que aparecen e a que pretenderon dar resposta.
3. Expoñer por escrito os aspectos dunha teoría filosófica individual, dunha escola ou período de forma completa, clara e coherente.
4. Analizar textos filosóficos identificando a súa estrutura, teses e argumentos e mais explicando os seus conceptos no marco do pensamento correspondente.
5. Comentar criticamente textos filosóficos, identificando os seus supostos implícitos, a consistencia dos seus argumentos e a vixencia das súas achegas na actualidade.
6. Elaborar pequenos traballos (búscas de información, recensións de lecturas, exposicións orais ou composicións escritas) sobre algún autor ou autora ou algún aspecto transversal a varios autores ou autoras con pautas metodolóxicas establecidas.
7. Participar en debates sobre algún tema filosófico de actualidade relacionado con contidos da materia, realizando escoita activa e exposición razoada e respectuosa.
8. Utilizar comprensivamente un vocabulario técnico específico en todas as actividades realizadas.
9. Ademais, será fundamental saber analizar e comentar un texto filosófico, situalo historicamente sabendo inserilo criticamente na súa época, así como inserilo transversalmente con diversas problemáticas tratadas no desenvolvemento da materia.
10. Así mesmo deberá relacionar e comparar as ideas filosóficas dos distintos autores; valorarase, xunto con isto, a capacidade para expoñerlos coñecementos dunha forma sintética e clara, así como a precisión no manexo do vocabulario filosófico relativo a cada autor e corrente de pensamento.

AVALIACIÓNS

1. A cualificación de cada avaliación resultará dunha única PROBA ESCRITA (valorada de 0-10 puntos) na que o/a alumno/a deberá contestar a unha opción entre dúas, as cales terán a seguinte estrutura:

- CUESTIÓN 1: Situar/Contextualizar un problema (pensador/a-corrente) e desenvolver un tema filosófico relacionado con ese/a pensador/a a partir dun texto proposto de entre os contidos da materia; e analizar o texto proposto: **5 puntos**

- CUESTIÓN 2: Desenvolver temáticamente un problema ou tema (pensador/a-corrente) doutro/a autor/a (no posible pertencente a outra época histórica): **4 puntos**.
- CUESTIÓN 3: Contestar brevemente a preguntas simples sobre outro pensador/a ou corrente (pertencente a outro autor/corrente distinto aos anteriores): **1 punto**

2. Considerase que unha avaliación está superada cando a cualificación da proba é igual ou superior a 5,00 puntos. Para cada avaliación non superada haberá unha oportunidade de recuperación nos mesmos termos. Calquera alumno/a poderá presentarse a mellorar a súa cualificación, conservándose a cualificación máis elevada.

3. Haberá unha proba final, dividida en tres partes (sobre aspectos de cada avaliación), só para o alumnado suspenso en algunha avaliación.

CUALIFICACIÓN NA AVALIACIÓN ORDINARIA

Esta será a media aritmética das cualificacións das tres avaliacións, redondeada ao enteiro superior a partir da décima 0,25 de dita media.

f) Actividades de preparación das probas extraordinarias e avaliación de acceso á universidade para o período comprendido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo

Alumnado suspenso ordinaria: traballaremos os ítems propostos pola CIUG correspondentes a PLATÓN, DESCARTES, LOCKE, KANT, MARX e NIETZSCHE. A partires destes autores, elaboraremos un exame con tres opcións, e cada opción a mesma estrutura que o exame ABAU. A alumna ou o alumno suspenso só desenvolverá unha opción.

g) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente

Propoñemos este cadro que indicará para cada avaliación a marcha xeral do curso, tanto académica como conductualmente, e que nos permitirá avaliar o estado da práctica docente, e poderá indicarnos aspectos que deberán ser corrixidos ou incentivados.

1. DINÁMICA DE AULA

Comportamento do grupo e orde	1	2	3	4	5
Ambiente de estudo	1	2	3	4	5
Interese e compromiso ca Materia	1	2	3	4	5
Interese polos contidos traballados na avaliación	1	2	3	4	5
Clima de convivencia e relación entre o alumnado	1	2	3	4	5

2. RESULTADOS ACADÉMICOS

Número de alumnos e alumnas que cursan a materia	
Alumnado aprobado	
Alumnado non aprobado	

Porcentaxe de alumnado aprobado

Grao de cumprimento da programación (contidos)

1 2 3 4 5

3. DIAGNÓSTICO A PARTIRES DOS RESULTADOS

O alumnado esta comprometido ca Materia e estuda

1 2 3 4 5

O ambiente da aula favorece os resultados positivos

1 2 3 4 5

A relación entre o alumnado favorece os resultados positivos

1 2 3 4 5

Falta de interese

Falta de estudo

O ambiente da aula non favorece o/a estudo/aprendizaxe

A convivencia na aula non favorece o/a estudo/aprendizaxe

Os contidos traballados na avaliación eran especialmente difíciles para o alumnado

1 2 3 4 5

O alumnado ten problemas de base de cara aos contidos impartidos

1 2 3 4 5

O alumnado ten graves problemas de comprensión, e de expresión e redacción

1 2 3 4 5

O/A profesor/a debeu empregar outra metodoloxía

O/A profesor/a debeu empregar outros recursos

4. PROPOSTAS PARA A MELLORA

Débese cambiar a estrutura e a orde da aula

Débense iniciar medidas disciplinarias polo mal comportamento da clase

Intentarase facer a materia máis atractiva para o alumnado // Motivalo máis

Intensificarase o traballo teórico

Intensificarase o traballo práctico

Intensificarase o traballo con novas tecnoloxías

Intensificarase o traballo de comprensión/expresión

Intensificarase o traballo de lectura

Deberíase crear desdobre/agrupamento

É necesario subir o nivel de esixencia

É necesario baixar o nivel de esixencia

É necesario cambiar a metodoloxía de traballo

É necesario empregar outros recursos

Necesidade de traballo extra para corrixir problemas de base

h) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación de materias pendentes

Na materia de Historia da Filosofía este curso non hai alumnado pendente.

i) Organización de procedementos para acreditar coñecementos previos (Bach.)

Na materia de Historia da Filosofía non hai alumnado neste caso.

j) Medidas de atención á diversidade

Con carácter xeral, actuarase con todo o alumnado con carácter inclusivo, integrador e normalizador. Non obstante, para aquel alumnado que presente dificultades adoptarase as seguintes medidas:

- Establecer diversos ritmos de aprendizaxe.
- Establecer diferentes estilos cognitivos.
- Circunscribir a materia a mínimos exigibles.
- Flexibilizar os tempos de realización das probas.

k) Concreción dos elementos transversais

O decreto 86/2015, de 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, no seu artigo 4 trata e lexista sobre os elementos transversais.

Tendo isto en conta, para a materia de Antropoloxía 1º Bacharelato facemos a seguinte concreción de elementos transversais:

- Comprensión lectora, expresión oral e escrita de textos filosóficos vencellados ás diferentes temáticas do curso. O/A alumno/a será quen de construír argumentadamente razoamentos e relatos tanto oralmente como na escrita sobre ditas temáticas.
- Canto á comunicación audiovisual e nas TIC empregaranse medios audiovisuais para a búsqueda de información e a elaboración de argumentos e relatos filosóficos a partir das fontes que estes medios proporcionen.
- Por bloques, contribúese transversalmente de forma interdisciplinar do seguinte xeito:
 - PENSAMENTO GREGO: este primeiro bloque de contidos (Filosofía Grega) permite articular e tocar case toda a transversalidade, pois os gregos, dende o seu ideal de Paideia abrangueron todas as mellores dimensións do ser humano, tocaron todos os seus ideais e, en definitiva, encamiñaron o pensamento do ser humano cara a liberdade, igualdade (isonomía e isegoría), educación, formación, etc, camiño do que o pensamento xa nunca se afastaría, e todo dende a máis honesta racionalidade e equidade. En certo modo, poderíamos dicir que a Paideia grega é a “creación” da transversalidade. Así, seguindo a Platón e Aristóteles, veremos que esa Paideia se orienta a conquistar a xustiza (no caso de Aristóteles baseada na igualdade e na equidade); destacaremos, así mesmo, a importancia da educación, xa que sobre os seus pilares constrúese a grandeza dunha polis. No caso de Platón trataremos tamén a igualdade de sexos e retomaremos-la cuestión en Epi-

curo. O relativismo do pensamento sofisticado sérvenos para defende-lo pluralismo cultural dentro dunha sociedade multirracial, facendo unha crítica ó etnocentrismo; igualmente, levaranos a falar da tolerancia relixiosa, e dende aí da tolerancia en xeral. Por último, nos estoicos atoparemos unha crítica á escravitude, o que nos dará pé para falar da liberdade e da igualdade como dereitos humanos inalienables.

Canto á interdisciplinabilidade no bloque, en xeral, sería de utilidade recurrir á asignatura de Grego, para comprender mellor os termos gregos que se van empregar. Tamén nos debemos remitir á asignatura de Arte no tocante á Grecia clásica, e aínda que non figure no currículo de 2º bacharelato sería bo tamén ir á asignatura de Historia do mundo antigo. O alumnado pertencente ó bacharelato científico e tecnolóxico, recurrirá á asignatura de Física para profundizar en preguntas suscitadas pola cosmoxía presocrática: o estudio da materia, dun principio natural que da orixe ó cosmos, a cuestión da orde, o problema do movemento, o átomo; e de igual maneira á asignatura de Matemáticas (teorems de Tales, teorema de Pitágoras, a tetraktis, etc... e á de Música (tanto cos Pitagóricos como con Platón). Pero o bloque da aínda máis xogo, pois remítenos á asignatura de Ética, á pregunta polo ben, pola xustiza, como as preguntas máis importantes que se pode plantexar un ser humán.

- **PENSAMENTO MODERNO:** canto ós filósofos do Renacemento, da man de Erasmo de Rotterdam e Tomás Moro falaremos da tolerancia e faremos unha referencia ós fanatismos e fundamentalismos relixiosos. A través de Spinoza e dos Ilustrados presentaremos unha crítica a toda forma de dogmatismo ou fanatismo relixioso (fundamentalismos, etc.), así como a toda forma de intolerancia; a este respecto é fundamental A carta sobre a toterancia de John Locke, e tamén a defensa da tolerancia de Voltaire. A Ilustración tamén nos servirá para falar da importancia de dereitos adquiridos coa democracia, pois é un non á desigualdade social, ós prexuízos de clase, en definitiva, como di Kant, un non á ignorancia, apostando pola educación como valor transversal. Tamén teremos presente a idea de progreso -material e moral- facendo nosa unha reivindicación posterior da Escola de Frankfurt como é a pregunta polo progreso moral da nosa sociedade. É especialmente importante referirse á separación de poderes levada a cabo por Locke e Montesquieu, precisamente para garanti-la liberdade do home e a paz, como bens que o contractualismo tenta asegurar. Por último, referirnos a Kant para falar da liberdade de pensamento e expresión en ¿Qué é a Ilustración?

Canto á interdisciplinabilidade do bloque votaremos man da historia para acadar unha visión dos cambios sociais que levan á modernidade, tales como o avance da burguesía, a aparición do pequeno comercio e, consecuentemente, dun pensamento liberal no que a propiedade privada é elevada a categoría de dereito natural (Locke). Así como das razóns históricas que levaron á Revolución Inglesa (1688) e á Revolución Francesa (1789). A filosofía de Descartes, Spinoza e Leibniz, así como as referencias ós científicos máis importantes da época remítennos ás materias de matemáticas e física: imaxe do cosmos, lei da inercia, conservación do movemento, coordenadas cartesiáns, cálculo infinitesimal,... Igualmente, na unidade didáctica adicada a Kant é fundamental a referencia á física de Newton e ós xuízos ou leis da física e da matemática.

- **PENSAMENTO CONTEMPORÁNEO:** a pluralidade de pensamento da filosofía contemporánea obríganos a presenta-la transversalidade por autores. A través de Marx farase referencia á situación obreira e á ausencia de dereitos dos traballadores na época da Revolución Industrial, así como á necesidade dunha lexislación laboral referente á xornada de traballo, subsidios, dereito a vacacións, etc. Aproveitarase para falar da importancia da incorporación da muller ó mercado de traballo e da necesidade dun trato igualitario, da igualdade de oportunidades; tamén se fará refe-

rencia á regulación dos dereitos dos inmigrantes. Podemos deriva-la cuestión, por exemplo, cara a Escola de Frankfurt e servíranos para fomentar unha conciencia crítica en relación con certas pautas de conducta da sociedades do benestar: educación para o consumo, do valor do diálogo, da relación entre ciencia e tecnoloxía e dunha moral universalista que reivindica un trato igualitario para todos. Nesta escola tamén se aborda a cuestión da perda de liberdade e dos problemas de alienación existentes nas sociedades máis desenroladas; en definitiva, toda unha reflexión aberta ó debate sobre os problemas sociais máis importantes existentes nas chamadas sociedades do benestar. A unidade serve tamén para amosar o diálogo -e o entendemento- como a forma máis axeitada de supera-las desigualdades nunha sociedade democrática.

Canto á interdisciplinidade, as referencias e o coñecemento de Marx permítenos invitar ó alumnado a recoller información sobre as características socio-económicas propias da revolución industrial. Por último, para a unidade de Nietzsche son útiles as ensinanzas dos departamentos de grego e de música.

- Finalmente, a materia en toda a súa amplitude incide directamente sobre aspectos transversais como: capacidade crítica, igualdade, liberdade, tolerancia e diálogo.

l) Actividades complementarias e extraescolares

Reedición do certame sobre o amor celebrado os dous cursos pasados.

m) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en función dos resultados académicos e procesos de mellora

Entendemos a programación da materia como un documento vivo suxeito a melloras e modificacións ao longo do curso para adaptala ás circunstancias e momentos propios do curso escolar, e sempre co obxectivo claro de favorecer a aprendizaxe do alumnado, o desenvolvemento das súas competencias e a consecución de obxectivos. Tendo isto en conta, os mecanismo de revisión, avaliación e modificación da programación máis importantes serán os seguintes:

- Un mecanismo útil para revisar a marcha do curso será, sen dúbida, en cada avaliación a plantilla proposta como indicador de logro dos obxectivos e competencias básicas.
- Reunións de departamento, semanais, na que se valorará o grao de desenvolvemento dos obxectivos de cada materia en base ao desenvolvemento dos contidos.
- **Actas de Reunión de Departamento, na que se recollerán oficialmente todos aqueles cambios que, na procura da mellora do proceso de ensinanza-aprendizaxe e da consecución de obxectivos, se consideren convenientes polos tres membros do departamento.**

2.2. PSICOLOXÍA 2º DE BACHARELATO

a) Introducción

A psicoloxía é unha rama do saber cuxa finalidade esencial é tanto a comprensión da propia individualidade como das condutas sociais e a súa interrelación. Desde uns antecedentes históricos afastados, moi ligados ao desenvolvemento do saber filosófico, a psicoloxía evolucionou cun cariz, en certo xeito, bifronte. Por unha banda, ten unha indubidable filiación humanística; por outra parte, a súa temática busca regularidades e explicacións científicas. Con estas características distintivas, polo seu obxecto de estudo e a súa metodoloxía, a psicoloxía pode considerarse unha disciplina moi interesante para o alumnado de segundo de bacharelato, cunha indubidable vertente práctica, na medida en que lle axudará a coñecerse mellor como individuo e a desenvolverse como persoa e, ao tempo, a afrontar os diversos problemas e retos que a convivencia suscita.

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

O significativo carácter dual da psicoloxía pode axudar a desenvolver e adquirir as seguintes competencias clave: comunicación lingüística; competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía; competencia dixital; aprender a aprender; competencias sociais e cívicas; ecoconciencia e expresións culturais. Trátase, xa que logo, dunha materia que, dada a súa riqueza de contidos e amplitude de horizontes, pode converterse en paradigmática para a adquisición da maior parte das competencias clave.

c) Concreción dos estándares de aprendizaxe avaliáveis que forman parte dos perfís competenciais e concreción dos obxectivos en relación cos contidos

●Obxectivos

Canto aos obxectivos, nesta materia, consideramos como especialmente salientables os que seguen:

Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, fundamentalmente adquirindo os coñecementos científicos necesarios para sustentar unha igualdade de xénero e o respecto aos dereitos dos individuos, insistindo no dereito á súa saúde tanto física como psíquica.

Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.

Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.

Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da materia de psicoloxía e contribuir, desde ela, a dominar as habilidades básicas da modalidade elixida.

Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos, e o estatuto específico da psicoloxía como ciencia e os seus límites.

Impulsar condutas e hábitos saudables en relación coa saúde psíquica.

A materia organízase en seis bloques: "A psicoloxía como ciencia", "Fundamentos biolóxicos da conduta", "Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria", "Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento", "A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade" e "Psicoloxía social e das organizacións".

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A psicoloxía como ciencia				
<ul style="list-style-type: none"> •b •e •h •l 	<ul style="list-style-type: none"> •B1.1. A psicoloxía desde as súas orixes en Grecia ata o século XIX. •B1.2. Constitución da psicoloxía como saber autónomo: Wundt, Watson, James e Freud. •B1.3. Diversidade de acepcións do termo psicoloxía ao longo da súa evolución. •B1.4. Obxecto propio da psicoloxía. A psicoloxía e outros saberes. 	<ul style="list-style-type: none"> •B1.1. Entender e apreciar a especificidade e a importancia do coñecemento psicolóxico, como ciencia que trata da conduta e os procesos mentais do individuo, valorando que se trata dun saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a investigación e a innovación. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB1.1.1. Explica e constrúe un marco de referencia global da psicoloxía, desde as súas orixes en Grecia (nas filosofías de Platón e Aristóteles), ata o seu recoñecemento como saber independente da man de Wundt, Watson, James e Freud, definindo as acepcións do termo psicoloxía ao longo da súa evolución, desde o etimolóxico, como "ciencia da alma", aos achegados polas correntes actuais: condutismo, cognitivismo, psicanálise, humanismo ou Gestalt. 	<ul style="list-style-type: none"> •CAA

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			PSB1.1.2. Recoñece e valora as cuestións e os problemas que investiga a psicoloxía desde os seus inicios, distinguindo a súa perspectiva das proporcionadas por outros saberes.	•CMCCT
•d •e •l	•B1.5. Obxectivos que caracterizan a psicoloxía. •B1.6. Facetas teórica e práctica da psicoloxía, e ámbitos de aplicación. •B1.7. Metodoloxías da investigación psicolóxica: métodos e obxectivos.	•B1.2. Identificar a dimensión teórica e práctica da psicoloxía, os seus obxectivos, as súas características e as súas ramas e técnicas de investigación, relacionándoas, como ciencia multidisciplinar, con outras ciencias cuxo fin é a comprensión dos fenómenos humanos, como a filosofía, a bioloxía, a antropoloxía, a economía, etc.	•PSB1.2.1. Explica e estima a importancia dos obxectivos que caracterizan a psicoloxía: describir, explicar, predicir e modificar.	•CMCCT
			•PSB1.2.2. Distingue e relaciona as facetas teórica e práctica da psicoloxía, e identifica as ramas en que se desenvolven (clínica e da saúde, da arte, das actividades físico-deportivas, da educación, forense, da intervención social, ambiental, etc.), investigando e valorando a súa aplicación nos ámbitos de atención na comunidade, como na familia e na infancia, na terceira idade, en minusvalías, muller, xuventude, minorías sociais e inmigrantes, cooperación para o desenvolvemento, etc.	•CSC

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB1.2.3. Describe e aprecia a utilidade das técnicas e das metodoloxías de investigación psicolóxica, explicando as características de cada unha, como son os métodos comprensivos (introspección, fenomenoloxía, hermenéutica, test, entrevista persoal, dinámica de grupos, etc.) e os seus obxectivos (observación, descrición, experimentación, explicación, estudos de casos, etc.).</p>	•CAA
<ul style="list-style-type: none"> •a •d •e •g •h 	<p>•B1.8. Achegas máis importantes da psicoloxía na comprensión dos fenómenos humanos. Problemas tratados e conclusións ofrecidas.</p> <p>•B1.9. Teorías psicolóxicas: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt,</p>	<p>•B1.3. Recoñecer e expresar as achegas máis importantes da psicoloxía, desde os seus inicios ata a actualidade, identificando os principais problemas formulados e as solucións achegadas polas correntes psicolóxicas contemporáneas, e realizando unha análise crítica de textos</p>	<p>•PSB1.3.1. Explica e recoñece a importancia das achegas que a psicolóxica realizou na comprensión dos fenómenos humanos, identificando os problemas específicos dos que se ocupa e as conclusións achegadas.</p>	•CCEC

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	humanismo e psicobioloxía. •B1.10. Textos de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.	significativos e breves de contido psicolóxico, identificando as problemáticas formuladas e relacionándoas co estudo na unidade.	•PSB1 3.2. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus propios mapas conceptuais, utilizando medios informáticos, acerca das seguintes teorías: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.	•CAA
			•PSB1.3.3. Analiza e valora criticamente textos sobre os problemas, as funcións e as aplicacións da Psicoloxía de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.	•CCL
			•PSB1.3.4. Utiliza a súa iniciativa para expor as súas conclusións argumentadamente, mediante presentacións gráficas, en medios audiovisuais.	•CD •CSIEE
Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta				

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> •e •g •h •i 	<ul style="list-style-type: none"> •B2.1. Anatomía do encéfalo humano. Comparativa co doutros animais. •B2.2. Filoxénese da evolución do cerebro humano e relación coa conduta. 	<ul style="list-style-type: none"> •B2.1. Explicar a evolución do cerebro humano desde un enfoque antropolóxico, distinguindo as súas características específicas das doutros animais, co fin de apreciar a importancia do desenvolvemento neurolóxico e as consecuencias que delas se derivan. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB2.1.1. Identifica, contrasta e valora a nivel anatómico diferentes tipos de encéfalos animais en comparación co humano, valéndose de medios documentais. 	•CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB2.1.2. Investiga a través de internet a filoxénese humana e a evolución do cerebro, explicando e apreciando a relación directa que mantén co desenvolvemento da conduta humana. 	•CD
<ul style="list-style-type: none"> •d •e •g •i 	<ul style="list-style-type: none"> •B2.3. Morfoloxía da neurona. Sinapse, impulso nervioso e neurotransmisores. •B2.4. Áreas do cerebro e as funcións que executan. 	<ul style="list-style-type: none"> •B2.2. Analizar e apreciar a importancia da organización do sistema nervioso central, fundamentalmente do encéfalo humano, distinguindo as localizacións e as funcións que determinan a conduta dos individuos 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB2.2.1. Realiza unha presentación, con medios informáticos, en colaboración grupal, sobre a morfoloxía neuronal e a sinapse, describindo o proceso de transmisión sináptica e os factores que a determinan, o impulso nervioso e os neurotransmisores. 	•CD
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB2.2.2. Investiga e explica a organización das áreas cerebrais e as súas funcións, e localiza nun debuxo as devanditas áreas. 	•CMCCT

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> •e •h •i •l 	<ul style="list-style-type: none"> •B2.5. Técnicas de investigación da actividade cerebral: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos. •B2.6. Impulso que deron as técnicas de investigación do cerebro para o estudo do comportamento e a solución dalgunhas patoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> •B2.3. Entender e valorar as técnicas actuais de investigación do cerebro e o seu impacto no avance científico acerca da explicación da conduta e na superación dalgúns trastornos e dalgunhas doenzas mentais. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB2.3.1. Describe e compara as técnicas científicas de investigación do cerebro: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos. 	•CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB2.3.2. Analiza e aprecia o impulso que estas técnicas de investigación cerebral lle deron ao coñecemento do comportamento humano e á solución dalgunhas patoloxías. 	•CSC
<ul style="list-style-type: none"> •a •c •e •g •i 	<ul style="list-style-type: none"> •B2.7. Bases xenéticas da diferenza entre a conduta feminina e a masculina. •B2.8. Doenzas causadas por alteracións xenéticas. Anomalía na conduta. Síndromes. 	<ul style="list-style-type: none"> •B2.4. Comprender e recoñecer algunhas das bases xenéticas que determinan a conduta humana, apreciando a relación de causa e efecto que pode existir entre ambas as dúas e destacando a orixe dalgunhas doenzas producidas por alteracións xenéticas. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB2.4.1. Explica a influencia dos compoñentes xenéticos que interveñen na conduta, e investiga e valora se estes teñen efectos distintivos entre a conduta feminina e a masculina. 	•CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB2.4.2. Relaciona e aprecia a importancia das alteracións xenéticas coas doenzas que producen modificacións e anomalías na conduta, utilizando o vocabulario técnico preciso: mutación, trisomía, monosomía, delección, etc. 	•CCL

Psicología. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB2.4.3. Localiza e selecciona información en internet acerca de distintos tipos de doenzas causadas por alteracións xenéticas, tales como a síndrome de Down, a síndrome de Turner, a síndrome do miaño de gato ou a síndrome de Klinefelter, entre outras.</p>	<p>•CD •CMCCT</p>
<p>•b •c •d •h</p>	<p>•B2.9. Sistema endócrino. Glándulas e hormonas, e influencia na conduta. Influencia na diferenza entre a conduta feminina e a masculina.</p>	<p>•B2.5. Investigar e resumir a influencia do sistema endócrino sobre o cerebro e os comportamentos derivados diso, co fin de valorar a importancia da relación entre ambos.</p>	<p>•PSB2. 5.1. Realiza, en colaboración grupal, un mapa conceptual do sistema endócrino, apreciando a súa influencia na conduta humana e os seus trastornos, por exemplo: hipófise e depresión, tiroide e ansiedade, paratiroide e astenia, suprarrenais e delirios, páncreas e depresión, sexuais e climaterio, etc.</p>	<p>-CMCCT -CSIEE</p>

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			4.PSB2.5.2. Investiga as diferenzas endocrinolóxicas entre homes e mulleres, e os seus efectos na conduta, valorando o coñecemento destas diferenzas como un instrumento que permite un entendemento e unha comprensión mellores entre as persoas de diferente sexo.	•CSC
Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria				
<ul style="list-style-type: none"> •b •d •e •g •h •l •m 	<ul style="list-style-type: none"> •B3.1. Percepción: elementos e fases do proceso. •B3.2. Teorías sobre a percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía. •B3.3. Leis da percepción da Gestalt. •B3.4. Ilusións ópticas e trastornos perceptivos. •B3.5. Algúns fenómenos perceptivos: constancia perceptiva, percepción subliminar e extrasensorial, membro fantasma e percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, 	<ul style="list-style-type: none"> •B3.1. Comprender a percepción humana como un proceso construtivo eminentemente subxectivo e limitado, no cal ten a súa orixe o coñecemento sobre a realidade, valorando o ser humano como un procesador de información. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB3.1.1. Distingue e relaciona os elementos que interveñen no fenómeno da percepción (estímulo, sentido, sensación e limiares de percepción), recoñecéndoo dentro das fases do proceso perceptivo (excitación, transdución, transmisión e recepción). 	•CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB3.1.2. Compara e valora as achegas das principais teorías acerca da percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía. 	<ul style="list-style-type: none"> •CAA •CCEC

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	o ollo de Dobelle), etc.		<p>•PSB3.1.3. Elabora unha presentación con medios audiovisuais e en colaboración grupal, desenvolvendo a súa iniciativa persoal e as leis gestálticas da percepción, valorando a súa achega conceptual e identificando exemplos concretos de como actúan (por exemplo, a través de obras pictóricas ou fotografías).</p>	•CSIEE
			<p>•PSB3.1.4. Procura e selecciona información, utilizando páxinas web, acerca dalgúns tipos de ilusións ópticas, diferenciándoas dos trastornos perceptivos como as alucinacións e a agnosia.</p>	•CD
			<p>•PSB3.1.5. Comenta e aprecia algúns fenómenos perceptivos, como a constancia perceptiva, a percepción subliminar e extrasensorial, o membro fantasma e a percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle) entre outros, e expón as súas conclusións a través de soportes de presentación informáticos.</p>	•CD

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> •b •d •e •h 	<ul style="list-style-type: none"> •B3.6. Factores individuais e sociais que inflúen na percepción. 	<ul style="list-style-type: none"> •B3 2. Explicar e apreciar a relevancia das influencias individuais e sociais no fenómeno da percepción, valorando criticamente tanto os seus aspectos positivos como os negativos. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB3.2.1. Discirne e elabora conclusións, en colaboración grupal, sobre a influencia dos factores individuais (motivación, actitudes e intereses) e sociais (cultura e hábitat) no fenómeno da percepción, utilizando, por exemplo, os experimentos sobre prexuízos realizados por Allport e Kramer. 	<ul style="list-style-type: none"> •CSC
<ul style="list-style-type: none"> •b •d •e •g •m 	<ul style="list-style-type: none"> •B3.7. A memoria. Atención e concentración. •B3.8. Tipos de atención. •B3.9. Alteracións da atención. •B3.10. Tipos de memoria. Relación entre eles e utilidade que teñen na aprendizaxe humana. •B3.11. Esquecemento: causas. •B3.12. A memoria e os efectos producidos nela por desuso, interferencia, falta de motivación, etc. •B3.13. Distorsións e alteracións da memoria. 	<ul style="list-style-type: none"> •B3.3. Coñecer e analizar a estrutura, os tipos e o funcionamento da memoria humana, investigando as achegas dalgunhas teorías actuais, co fin de entender a orixe e os factores que inflúen no desenvolvemento desta capacidade no ser humano, e utilizar as súas achegas na súa propia aprendizaxe. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB3.3.1. Relaciona os conceptos de atención e concentración como puntos de partida da memoria, distinguindo os tipos de atención e os tipos de alteración que poden sufrir. 	<ul style="list-style-type: none"> •CCL
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB3.3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para deseñar e elaborar, con medios informáticos, un cadro comparativo sobre diferentes tipos de memoria (sensorial, MCP e MLP), analizando a correspondencia entre elas e valorando a utilidade que teñen na aprendizaxe humana. 	<ul style="list-style-type: none"> •CSIEE

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB3.3.3. Procura e selecciona información en páxinas web e libros especializados, acerca das principais causas do esquecemento, tales como as fisiolóxicas, as producidas por lesións, por represión, por falta de procesamento, por contexto inadecuado, etc., e elabora conclusións.</p>	<p>•CAA •CD</p>
			<p>•PSB3.3.4. Analiza e valora a importancia dalgúns dos efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc., e expón as súas consecuencias de xeito argumentado.</p>	•CCL
			<p>•PSB3.3.5. Exemplifica, a través de medios audiovisuais, algunhas distorsións ou alteracións da memoria, como a amnesia, a hipermnesia, a paramnesia e os falsos recordos, desenvolvendo a súa capacidade emprendedora.</p>	•CD

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento				
<ul style="list-style-type: none"> •b •d •e •g •h •m 	<p>•B4.1. Teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico; aprendizaxe por ensaio-erro; condicionamento instrumental; teoría cognitiva; aprendizaxe social.</p> <p>•B4.2. Técnicas de condicionamento na publicidade.</p> <p>•B4.3. Factores que inflúen na aprendizaxe: coñecementos previos adquiridos, capacidades, personalidade, estilos cognitivos, motivación, actitudes e valores.</p>	<p>•B4.1. Explicar as principais teorías sobre a aprendizaxe, identificando os factores que cada unha delas considera determinantes neste proceso, co obxecto de iniciarse na comprensión deste fenómeno e das súas aplicacións no campo social, e utilizar os seus coñecementos para mellorar a súa propia aprendizaxe.</p>	<p>•PSB4.1.1. Utiliza a súa iniciativa persoal para confeccionar, utilizando medios informáticos, un cadro comparativo das teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico (Pavlov e Watson); aprendizaxe por ensaio-erro (Thorndike); condicionamento instrumental (Skinner); teoría cognitiva (Piaget); Gestalt (Khöler); aprendizaxe social ou vicaria (Bandura), etc.</p>	•CSIEE
			<p>•PSB4.1.2. Analiza e aprecia os resultados da aplicación das técnicas de condicionamento na publicidade, mediante a localización destas últimas en exemplos de casos concretos, utilizados nos medios de comunicación audiovisual.</p>	<p>•CCEC</p> <p>•CD</p>

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB4.1.3. Describe e valora a importancia dos factores que inflúen na aprendizaxe, como por exemplo os coñecementos previos adquiridos, as capacidades, a personalidade, os estilos cognitivos, a motivación, as actitudes e os valores.</p>	•CCL
<ul style="list-style-type: none"> •b •d •e •g •m 	<p>•B4.4. Teorías actuais sobre a intelixencia: teoría factorial de Spearman, multifactorial de Thurstone, e teorías de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.</p> <p>•B4.5. Fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget.</p> <p>•B4.6. O CI e os problemas da medición da intelixencia.</p> <p>•B4.7. Procesos cognitivos superiores: pensamento, razoamento e creatividade.</p>	<p>•B4.2. Comprender os procesos cognitivos superiores do ser humano, como a intelixencia e o pensamento, mediante o coñecemento dalgunhas teorías explicativas da súa natureza e o seu desenvolvemento, distinguindo os factores que inflúen nel e investigando a eficacia das técnicas de medición utilizadas e o concepto de CI, co fin de entender esta capacidade humana.</p>	<p>•PSB4.2.1. Elabora mapas conceptuais dalgunhas das actuais teorías sobre a intelixencia, valorando as achegas que no seu estudo tivo cada unha delas, como por exemplo a teoría factorial de Spearman, a multifactorial de Thurstone e as de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.</p>	•CAA
			<p>•PSB4.2.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar un esquema explicativo sobre as fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget, valorando a importancia das influencias xenéticas e do medio neste proceso.</p>	•CSIEE

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB4.2.3. Investiga, en páxinas de internet, o que é o CI e a escala de Stanford-Binet, que clasifica estes valores desde a deficiencia profunda ata a superdotación, apreciando a obxectividade real dos seus resultados e examinando criticamente algunhas técnicas de medición da intelixencia.</p>	•CD
			<p>•PSB4.2.4. Analiza o que é o pensamento, apreciando a validez tanto do razoamento como da creatividade na resolución de problemas e na toma de decisións.</p>	•CCEC
<p>•b •h</p>	<p>•B4.8. A intelixencia emocional e as súas competencias.</p>	<p>•B4.3. Recoñecer e valorar a importancia da intelixencia emocional no desenvolvemento psíquico da persoa.</p>	<p>•PSB4 3.1. Valora a importancia das teorías de Gardner e Goleman, realizando un esquema das competencias da intelixencia emocional e a súa importancia no éxito persoal e profesional.</p>	•CAA

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> •a •b •h •m 	<ul style="list-style-type: none"> •B4.9. Posibilidades, alcance, límites e perigos da intelixencia artificial. 	<ul style="list-style-type: none"> •B4.4. Reflexionar sobre as posibilidades da intelixencia artificial e xulgar criticamente os seus alcances e os seus límites, co fin de evitar a equivocada humanización das máquinas pensantes e a deshumanización das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB4.4.1. Avalía, en traballo grupal, as vertentes positivas e negativas das aplicacións da intelixencia artificial, así como os perigos que pode representar pola súa capacidade para o control do ser humano, invadindo a súa intimidade e a súa liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> •CMCCT •CSIEE
Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade.				
<ul style="list-style-type: none"> •b •d •e •g •m 	<ul style="list-style-type: none"> •B5.1. Teorías sobre a motivación: momeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas. •B5.2. Causas da frustración. Clasificación dos conflitos de Lewin. •B5.3. Alternativas á frustración: agresión, logro indirecto, evasión, depresión ou aceptación. •B5.4. Motivación e consecución de logros no ámbito laboral e no educativo. 	<ul style="list-style-type: none"> •B5.1. Explicar e valorar a importancia da motivación, a súa clasificación e a súa relación con outros procesos cognitivos, desenvolvendo os supostos teóricos que a explican e analizando as deficiencias e os conflitos que no seu desenvolvemento conducen á frustración. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB5.1.1. Utiliza e selecciona información acerca das teorías da motivación (homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas), utilizando mapas conceptuais, e elabora conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> •CAA
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB5.1.2. Recorre á súa iniciativa para realizar unha presentación, con medios informáticos, acerca das causas da frustración, partindo da clasificación dos conflitos de Lewin e valorando as respostas alternativas a esta, como a agresión, o logro indirecto, a evasión, a depresión ou a súa aceptación (tolerancia á frustración). 	<ul style="list-style-type: none"> •CSIEE

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB5.1.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre a importancia da motivación no ámbito laboral e educativo, analizando a relación entre motivación e consecución de logros.</p>	•CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> •b •d •e •g •h •m 	<p>•B5.5. Teorías da personalidade</p> <p>•B5.6. Fases do desenvolvemento da personalidade</p> <p>•B5.7. Métodos de avaliación da personalidade e as súas limitacións.</p> <p>•B5.8. Relación entre a conciencia e os procesos inconscientes.</p> <p>•B5.9. Drogas; alteracións de conciencia e de personalidade.</p> <p>•B5.10. Identidade e autoestima.</p>	<p>•B5.2. Comprender o que é a personalidade, analizando as influencias xenéticas, ambientais e culturais sobre as que se edifica, as teorías que a estudan e os factores motivacionais, afectivos e cognitivos necesarios para a súa axeitada evolución, en cada fase do seu desenvolvemento.</p>	<p>•PSB5.2.1. Describe, establecendo semellanzas e diferenzas, as teorías da personalidade, como as provenientes da psicanálise, o humanismo, as tipoloxías, o cognitivismo e o condutismo, valorando as achegas que cada unha delas realizou no coñecemento da natureza humana.</p>	•CAA
			<p>•PSB5.2.2. Recorre á súa iniciativa persoal para realizar unha presentación, a través de medios audiovisuais, sobre as fases do desenvolvemento da personalidade, por exemplo segundo a teoría psicanalista, e elaborar conclusións sobre os cambios que se producen en cada unha delas.</p>	•CSIEE

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB5.2.3. Analiza, valorando criticamente, as limitacións dalgúns métodos e estratexias para a avaliación da personalidade, como son as probas proxectivas (test de Rorschach, TAT, test da frustración de Rosenzweig, etc.), as probas non proxectivas (16 FP, NEO-PI-R e MMPI) e as técnicas fisiolóxicas (tomografías, etc.).</p>	•CMCCT
			<p>•PSB5.2.4. Diserta sobre a complexa relación entre a función da conciencia e os procesos inconscientes, analizando algúns fenómenos inconscientes, como os soños ou a hipnose.</p>	•CCL
			<p>•PSB5.2.5. Investiga, en traballo grupal, sobre os estados alterados de conciencia provocados polas drogas, valorando criticamente a súa influencia nas alteracións da personalidade, e presenta as súas conclusións de maneira argumentada.</p>	•CSC

Psicología. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB5. 2.6. Indaga sobre a relación entre identidade e autoestima, valorando criticamente a importancia do concepto de si mesmo/a e as repercusións que iso ten no desenvolvemento persoal e vital.</p>	<p>•CSIEE</p>
<ul style="list-style-type: none"> •b •c •e •g •h •m 	<ul style="list-style-type: none"> ❖B5.11. Perspectivas, modelos de estudo e métodos usados para tratar as psicopatoloxías. ❖B5.12. Trastornos en relación ás necesidades 	<p>-B5.3. Entender e reflexionar sobre a complexidade que implica definir o que é un trastorno mental, describindo algúns dos factores xenéticos, ambientais e evolutivos</p>	<p>•PSB5.3.1. Describe perspectivas e modelos de estudo da psicopatoloxía, e reflexiona sobre os métodos utilizados por cada unha delas.</p>	<p>•CMCCT</p>

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<p>biolóxicas e ás adiccións.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ B5.13. Trastornos en relación ás emocións. ❖ B5.14. Trastornos en relación a elementos corporais. ❖ B5.15. Trastornos en relación á personalidade. ❖ B5.16. Trastornos en relación ao desenvolvemento evolutivo. 	<p>implicados, co fin de comprender as perspectivas psicopatolóxicas e os seus métodos de estudo.</p>	<p>PSB5.3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para realizar un cadro esquemático, en colaboración grupal e utilizando medios informáticos, acerca das características relativas a algúns tipos de trastornos, por exemplo os asociados ás necesidades biolóxicas e ás adiccións (sexuais, alimentarias, drogodependencias, etc.), ás emocións (ansiedade e depresión), a elementos corporais (psicosomáticos, somatomorfos e dissociativos), á personalidade (esquizoide, paranoide, limítrofe, dependente, narcisista, antisocial, etc.), ao desenvolvemento evolutivo (autismo, atraso mental, déficit de atención e hiperactividade, da aprendizaxe, asociados á vellez), etc.</p>	<p>•CAA</p>

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> •b •d •e •g •h 	<ul style="list-style-type: none"> •B5.17. Compoñentes hereditarios e aprendidos dos afectos. •B5.18. Relación entre emoción e cognición. •B5.19. Emocións primarias, secundarias e autoconscientes. •B5.20. Teorías sobre a emoción, como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico. A psicoafectividade e o equilibrio da persoa. •B5.21. Trastornos e problemas emocionais. 	<ul style="list-style-type: none"> •B5.4. Recoñecer e valorar os tipos de afectos, así como a orixe dalgúns trastornos emocionais, co obxecto de espertar o seu interese polo desenvolvemento persoal desta capacidade. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB5.4.1. Explica os tipos de afectos (sentimento, emoción e paixón), especificando os seus determinantes hereditarios e aprendidos, e analizando a relación entre emoción e cognición. 	•CCL
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB5.4.2. Describe as emocións primarias (medo, noxo, alegría, tristura, ira, sorpresa, etc.) e secundarias (ansiedade, hostilidade, humor, felicidade, amor, etc.), distinguíndoas das emocións autoconscientes (culpa, vergoña, orgullo, etc.). 	•CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ✓PSB5.4.3. Realiza un cadro comparativo sobre as teorías sobre a emoción, por exemplo como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico, valorando a importancia da psicoafectividade no equilibrio da persoa. 	•CSC

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB5.4.4. Investiga, a través de internet, algúns trastornos emocionais (indiferenza emocional, dependencia afectiva, trastorno maníaco-depresivo, descontrol emotivo, etc.) e problemas emocionais (medo, fobias, ansiedade, estrés, depresión, etc.), exemplificando a través dalgún soporte audiovisual, e elabora as súas conclusións.</p>	•CD
<ul style="list-style-type: none"> •b •e •m 	<p>•B5.22. Importancia da afectividade e da sexualidade na maduración da persoa. Psicoloxía da sexualidade.</p> <p>•B5.23. Comunicación emocional: linguaxe verbal e non verbal.</p>	<p>•B5.5. Coñecer a importancia que na maduración da persoa teñen as relacións afectivas e sexuais, analizando criticamente os seus aspectos fundamentais.</p>	<p>•PSB5.5.1. Identifica e aprecia a importancia que, no desenvolvemento e na maduración da persoa, teñen a afectividade e a sexualidade, como dimensións esenciais do ser humano, e describe os aspectos fundamentais da psicoloxía da sexualidade: fisioloxía da resposta sexual, conduta sexual, etc.</p>	•CSC
			<p>•PSB5.5.2. Diserta sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal como medios de comunicación emocional na nosa vida cotiá, e expón de xeito claro e argumentado as súas conclusións.</p>	•CCL

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 6. Psicoloxía social e das organizacións				
<ul style="list-style-type: none"> •a •b •c •g 	<ul style="list-style-type: none"> •B6.1. Impacto das diferenzas culturais no comportamento individual: a súa influencia nos esquemas cognitivos, na personalidade e na vida afectiva. •B6.2. Proceso de socialización. Influencia no desenvolvemento persoal dos grupos, os papeis e os status sociais. •B6.3. Orixe social das actitudes persoais. Influencia en condutas violentas en distintos ámbitos. •B6.4. Roles sociais de xénero e as súas consecuencias no pensamento e na conduta do home e da muller 	<ul style="list-style-type: none"> •B6.1. Comprender e apreciar a dimensión social do ser humano, e entender o proceso de socialización como a interiorización das normas e valores sociais, apreciando a súa influencia na personalidade e na conduta das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB6.1.1. Analiza e valora as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento das persoas ao exercer a súa influencia nos esquemas cognitivos, a personalidade e a vida afectiva do ser humano. 	•CSC
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB6.1.2. Realiza unha presentación, colaborando en grupo e utilizando medios informáticos, sobre o proceso de socialización humana e a influencia dos grupos, os papeis e os status sociais no desenvolvemento da persoa. 	•CD
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB6.1.3. Investiga acerca da orixe social das actitudes persoais, valorando a súa utilidade para a predición da conduta humana e a súa influencia en condutas de violencia escolar, laboral, doméstica e de xénero, entre outras. 	•CSC

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> •a •b •c •d •e •g •h •m 	<ul style="list-style-type: none"> •B6.5. Procesos psicolóxicos de masas: impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubilidade e falta de capacidade crítica. •B6.6. Estudo psicolóxico das masas de Gustav Le Bon. Contaxio de sentimentos e emocións, e perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa. •B6.7. Psicoloxía de Erikson e a súa explicación das condutas radicais e irracionais nalgúns grupos. •B6.8. Medidas para prever a conversión das persoas en masa. 	<ul style="list-style-type: none"> •B6. 2. Coñecer e valorar os procesos psicolóxicos das masas, a súa natureza, as características e as pautas de comportamento, co fin de evitar as situacións de vulnerabilidade en que da persoa poida perder o control sobre os seus propios actos. 	<ul style="list-style-type: none"> •PSB6.2.1. Procura e selecciona información en internet acerca das características da conduta do individuo inmerso na masa, tales como impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubilidade e falta de capacidade crítica, entre outras. 	•CD
			<ul style="list-style-type: none"> •PSB6.2.2. Utiliza e selecciona información acerca do estudo psicolóxico das masas, realizado por Gustav Le Bon, e elabora conclusións acerca do poder da persuasión, o contaxio de sentimentos e emocións que se produce nas masas e os seus efectos na perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa. 	•CSC

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<p>•PSB6.2.3. Indaga na psicoloxía de Erikson e destaca algunhas das causas psicolóxicas explicativas que sinala acerca dos actos terroristas ou do pensamento radical e irracional que se pon de manifesto en seguidores/as de equipos deportivos, artistas, grupos políticos, relixiosos, etc.</p>	•CSC
			<p>•PSB6.2.4. Elabora conclusións, en colaboración grupal, e formula pautas de conduta preventivas co fin de evitar que as persoas se convertan en parte da masa, perdendo o control da súa conduta, dos seus pensamentos e dos seus sentimentos.</p>	•CSC

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> •b •e •h •m 	<p>•B6.9. Aplicación da Psicoloxía no mundo laboral. Recursos humanos: selección de persoal, integración na empresa, e evolución persoal e profesional.</p> <p>•B6.10. Aplicación da psicoloxía no mundo laboral. Factores psicolóxicos e desenvolvemento laboral: adaptación, innovación, traballo colaborador, xestión de coñecementos, creatividade, autoestima, proposición de retos, motivación, fomento da participación, autonomía e xeración de ambientes creativos.</p> <p>•B6.11. Aplicación da psicoloxía no mundo laboral. Riscos da saúde psicolóxica laboral.</p>	<p>•B6.3. Entender e describir a importancia da psicoloxía no campo laboral e o desenvolvemento das organizacións, reflexionando sobre a importancia do liderado como condición necesaria para a xestión das empresas, reflexionando sobre os erros psicolóxicos que se producen na súa xestión e procurando os recursos axeitados para afrontar os problemas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • PSB6.3.1. Comenta e aprecia a importancia da aplicación da psicoloxía no mundo laboral, en temas tales como os aspectos psicolóxicos que inflúen na produtividade e no desenvolvemento empresarial, a importancia dos métodos e das técnicas psicolóxicas para a selección de persoal segundo os perfís laborais e a resolución de conflitos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSIE E
			<ul style="list-style-type: none"> • PSB6.3.2. Procura e selecciona información sobre recursos humanos: selección de persoal e desenvolvemento de programas profesionais favorecedores da integración do persoal traballador na empresa, e a súa evolución persoal e profesional. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSIE E

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> • PSB6.3.3. Describe a importancia dos factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral, como a adaptación, a innovación, o traballo colaborador, a xestión de coñecementos, a creatividade e a autoestima, identificando factores fundamentais, como a proposición de retos, a motivación, o fomento da participación, a autonomía e a xeración de ambientes creativos, mediante exemplos de casos concretos e reflexionando criticamente sobre a súa aplicación en diversos ámbitos de traballo. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL

Psicoloxía. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> PSB6.3.4. Investiga, en páxinas de internet, acerca dos principais riscos da saúde laboral, como son o estrés, a ansiedade, o mobbing e a síndrome de Burnout. 	<ul style="list-style-type: none"> CD

d) Temporalización e grao mínimo de consecución dos estándares de aprendizaxe

Canto á secuenciación dos contidos, a materia estrutúrase en tres avaliacións:

AVALIACIÓNS	CONTIDOS
1ª AVALIACIÓN	Orixes, definición, e método da psicoloxía Historia da psicoloxía Metodoloxía e investigación Percepción, atención e memoria Percepción Memoria

2ª AVALIACIÓN	Fundamentos biolóxicos cerebro Anatomía do encéfalo Procesos cognitivos: aprendizaxe, intelixencia e pensamento Aprendizaxe Intelixencia
3ª AVALIACIÓN	Personalidade Emocións e afectos Psicoloxía social Socialización Cultura de masas

No que atinxe ao mínimo esixible, para cada estándar de aprendizaxe esixirase un grao de consecución mínimo do 50%, a valorar a partir desta rúbrica:

Estándar x	Grao de consecución nulo (0%)	Grao de consecución insuficiente (25%)	Grao de consecución aceptable (50%)	Grao de consecución alto (75%)	Grao de consecución excelente (100%)
------------	-------------------------------	--	-------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------------

e) Concrecións metodolóxicas

A materia desenvolverase desde un punto de vista eminentemente disciplinar e transversal. Esta metodoloxía pasa pola xeración de tarefas ou situacións-problema, suscitadas cun obxectivo concreto, que o alumnado debe resolver facendo un uso axeitado de distintos tipos de coñecementos, destrezas, actitudes e valores, sen deixar de pensar no respecto polos diversos ritmos e estilos de aprendizaxe, mediante prácticas de traballo individual e cooperativo.

f) Materiais e recursos didácticos

Non hai libro de texto. A profesora colga os temas na aula virtual. A partir de aí, estaremos alerta para identificar calquera material que se presente e que sexa susceptible de ser utilizado con aproveitamento didáctico.

g) Procedementos e técnicas de avaliación e criterios sobre a avaliación e a cualificación

A cualificación final da materia responderá ao conxunto do traballo realizado polo alumno ou alumna durante o curso e quedará reflectida na cualificación da avaliación ordinaria ordinaria despois de realizar a media das cualificacións obtidas nas distintas avaliacións, ou no seu caso das recuperacións, efectuadas.

- A cualificación de cada avaliación resultará do traballo realizado na aula e na casa (probos, exposicións e exercicios) en cada período, de acordo cos criterios que se sinalan a continuación.
- Traballos de exposición: representan o **70%** da nota. Haberá dúas probas na 1ª e 2ª avaliación e unha proba na 3ª. Son traballos en grupo ou individuais que no caso de presentarse colectivamente puntuarán individualmente.
- Intervencións orais: **20%** da nota.
- Exercicios: **10%** da nota. Realizaranse con material de consulta e deberán ser presentados na aula ou entregados á profesora de maneira periódica nas datas indicadas por esta.

As exposicións serán valoradas cunha nota de 0 a 7 (admitíndose fraccións decimais dunha soa cifra) e terán en conta os seguintes criterios para a súa valoración. Distínguense catro niveis que se corresponden coas notas de suspenso, aprobado, notable e sobresaínte. As notas numéricas de cada nivel saen de matizar con maior profundidade estes criterios.

Criterios	Suspenso (1-2-3-4)	Aprobado (5)	Notable (6)	Sobresaínte (7)
Cantidade e calidade da información.	O tema ou non está tratado ou o fai insuficientemente. A información ten incorreccións e non é clara ou non está de todo centrada no tema pedido.	O tema está tratado e dá resposta aínda que sen afondar. A información non sempre foi presentada de forma clara e concisa.	O tema está tratado e centrado na cuestión principal. A maior parte da información é clara, precisa e minuciosa.	O tema está tratado e centrado na cuestión principal. Toda a información é clara, precisa e minuciosa.
Redacción, organización	Moitos erros de gramática, ortografía ou puntuación. A información non é relevante e non está organizada de forma coherente en gran parte do escrito.	Poucos erros de gramática, ortografía ou puntuación. A información é suficientemente relevante e está organizada dunha forma correcta.	Case non hai erros de gramática, ortografía ou puntuación. A información é relevante e está ben organizada.	Non hai erros de gramática, ortografía ou puntuación. A información é relevante e a organización é moi boa, facilitando a comprensión do tema.
Presentación	Mala presentación.	Presentación aceptable.	Boa presentación.	Moi boa presentación.
Comprensión do tema	Non parece comprender o tema. Ás veces reproduce parágrafos do tema pero sen comprensión e sen relación.	Demuestra un entendemento de partes do tema. Hai estudo, pero falta o análise e as relacións.	Demuestra un bo entendemento do tema. Non hai unha mera reprodución dun tema. Fai relacións.	Demuestra un completo e profundo dominio do tema. Non reproduce senón que analiza e fai relacións.
Vocabulario	Usa palabras ou frases que non se entenden.	Usa vocabulario específico relativamente apropiado.	Usa vocabulario específico apropiado.	Usa vocabulario específico apropiado e amplo.

As exposicións, aínda que se fagan en grupo, cualificaranse individualmente de 0 a 7 (admitíndose fraccións decimais dunha soa cifra), de acordo cos seguintes criterios, expresados en porcentaxes.

	PUNTUACIÓN 1,75	PUNTUACIÓN 1,25	PUNTUACIÓN 1
CREATIVIDADE (25%)	Usa elementos audiovisuais (power point, youtube, etc).	Usa algún soporte visual (encerado, fotocopias...).	Sen soporte visual.
CLARIDADE (25%)	-Claridade na exposición: dá impresión de orde e organización. -Resulta atractivo e interesante.	-Tenta estar organizado pero é un pouco confuso. -A exposición é atractiva ou interesante.	-Carece de orde e organización. -Ritmo inadecuado, pouco interesante.
HABILIDADES ORAIS (25%)	-Non le (ou apenas), a exposición está preparada. -Atrae a atención. -Ten capacidade de crear debate.	-Le de cando en vez -Atrae a atención por momentos.	-Le todo. -A exposición non é atractiva.
CONTROL DO TEMPO (25%)	-Axústase ao tempo -É capaz de distribuír ben o tempo de exposición.	Párase en exceso ou demasiado pouco nalgunha parte da exposición.	Non se axusta ao tempo, por exceso ou por defecto.

A recuperación ao longo do curso

Cando un/unha alumno/a non acade nota suficiente para aprobar un trimestre, terá dereito a que se lle ofrezca unha recuperación.

h) Actividades de preparación das probas extraordinarias e avaliación de acceso á universidade para o período comprendido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo

No caso de non acadaren unha cualificación igual ou superior a 5 na avaliación ordinaria, os/as alumnos/as, durante o período comprendido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo, entregarán a través da aula virtual unha serie de tarefas relacionadas con aquelas partes da materia que teñan suspensas. A tal fin, repasaranse os contidos pertinentes e proporcionaranse pautas individualizadas. A partir de aí, a nota da avaliación extraordinaria calcularase con-sonte a ponderación establecida na programación para a avaliación ordinaria manténdose as cualificacións das partes aprobadas ao longo do curso e tendo en conta, para os ítems inicialmente suspensos, as puntuacións obtidas nas novas tarefas entregadas (sempre e cando estas superen as puntuacións iniciais).

Criterios xerais na avaliación de acceso á universidade:

Non procede porque o alumnado non pode examinarse desta materia na ABAU.

i) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente

Propoñemos este cadro, que indicará para cada avaliación a marcha xeral do curso e que nos permitirá avaliar o estado da práctica docente, así como indicarnos aspectos que deberán ser corrixidos ou incentivados.

1. DINÁMICA DE AULA

Comportamento do grupo e orde

Ambiente de estudo

Interese e compromiso ca Materia

Interese polos contidos traballados na avaliación

Clima de convivencia e relación entre o alumnado

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

2. RESULTADOS ACADÉMICOS

Número de alumnos e alumnas que cursan a materia

Alumnado aprobado

Alumnado non aprobado

Porcentaxe de alumnado aprobado

Grao de cumprimento da programación (contidos)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. DIAGNÓSTICO A PARTIRES DOS RESULTADOS

O alumnado esta comprometido ca Materia e estuda

O ambiente da aula favorece os resultados positivos

A relación entre o alumnado favorece os resultados positivos

Falta de interese

Falta de estudo

O ambiente da aula non favorece o/a estudo/aprendizaxe

A convivencia na aula non favorece o/a estudo/aprendizaxe

Os contidos traballados na avaliación eran especialmente difíciles para o alumnado

O alumnado ten problemas de base de cara aos contidos impartidos

O alumnado ten graves problemas de comprensión, e de expresión e redacción

O/A profesor/a debeu empregar outra metodoloxía

O/A profesor/a debeu empregar outros recursos

outro

outro

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

4. PROPOSTAS PARA A MELLORA

Débese cambiar a estrutura e a orde da aula

Débense iniciar medidas disciplinarias polo mal comportamento da clase

Intentarase facer a materia máis atractiva para o alumnado // Motivalo máis

Intensificarase o traballo teórico

Intensificarase o traballo práctico

Intensificarase o traballo con novas tecnoloxías

Intensificarase o traballo de comprensión/expressión
Intensificarase o traballo de lectura
Deberíase crear desdobre/agrupamento
É necesario subir o nivel de esixencia
É necesario baixar o nivel de esixencia
É necesario cambiar a metodoloxía de traballo
É necesario empregar outros recursos
Necesidade de traballo extra para corrixir problemas de base

j) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente

Non procede, dado que, ao tratarse dunha materia dun nivel terminal, non hai alumnado que a teña pendente.

k) Organización dos procedementos que permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios da materia

Na materia de Psicoloxía 2º Bacharelato non hai alumnado neste caso.

l) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas a adoptar como consecuencia dos seus resultados

A avaliación inicial realizarase a través de dúas vías:

- A encomenda de exercicios para valorar o grao de coñecementos previos do alumnado sobre a materia.
- A observación e rexistro sistemáticos e especialmente coidadosos das manifestacións do alumnado ao longo das primeiras sesións de clase.

En función dos resultados verquidos a través destas canles, deseñaremos actividades de reforzo ou ampliación (xa sexa a nivel grupal ou individual). Asemade, se atopamos alumnos/as que presenten especiais dificultades, porémonos en contacto co Departamento de Orientación e sopesaremos a pertinencia de levar a cabo outras medidas a maiores.

m) Medidas de atención á diversidade

Con carácter xeral, o principio de atención á diversidade contéplase nesta materia cun carácter estrutural, que atinxe a todos os elementos didácticos da programación: están diversificados os obxectivos, os contidos, os procedementos e instrumentos de avaliación e de recuperación, as actividades e tarefas encomendadas etc. Deste xeito, pódese atender aos diversos ritmos de aprendizaxe, estilos cognitivos e mesmo aos intereses de cada alumno/a.

Desde o principio da diversidade, entendido tamén como criterio de equidade, actuaremos positivamente con aqueles/as alumnos/as que teñan máis dificultades, tanto de comprensión como de expresión.

n) Concreción dos elementos transversais

A materia de Psicoloxía 2º Bacharelato facemos a seguinte concreción de elementos transversais:

- Comprensión lectora, expresión oral e escrita de textos filosóficos vencellados ás diferentes temáticas do curso. O/A alumno/a será quen de construír argumentadamente razoamentos e relatos tanto oralmente como na escrita sobre ditas temáticas.
- Canto á comunicación audiovisual e nas TIC empregaranse medios audiovisuais para a procura de información e a elaboración de argumentos e relatos filosóficos a partir das fontes que estes medios proporcionen.
- Nos bloques específicos adicados nos que se tratan aspectos sociais e antropolóxicos tratarase transversalmente o tocante á educación cívica e constitucional, identidade de xénero e orientación sexual.
- Nos bloques específicos con contidos de ética e de sociedade trataremos transversalmente, con máis fincapé, o relativo á igualdade efectiva entre homes e mulleres, á prevención da violencia de xénero, persoas con discapacidade, a igualdade do trato e a non discriminación por circunstancias persoais e/ou sociais, xustiza e dereitos humanos, e contra a violencia en xeral.
- A materia en toda a súa amplitude incide directamente sobre aspectos transversais como: capacidade crítica, igualdade, liberdade, tolerancia e diálogo.

ñ) Actividades complementarias programadas

Reedición do certame sobre o amor celebrado os dous cursos pasados.

o) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación en relación cos resultados académicos e procesos de mellora

Entendemos a programación da materia como un documento vivo suxeito a melloras e modificacións ao longo do curso para adaptala ás circunstancias que se vaian presentando, e sempre co obxectivo claro de favorecer a aprendizaxe do alumnado, o desenvolvemento das súas competencias e a consecución de obxectivos. Tendo isto en conta, a programación será obxecto de avaliación en dous ámbitos complementarios:

- Nas xuntanzas preceptivas de Departamento, nas que se fará un seguimento do cumprimento da programación e se tomará nota das propostas para o seu mellor aproveitamento e para a súa mellora.
- Na memoria final de curso, na que se se suxiren cambios que acepte todo o Departamento, deberán ser trasladados á programación do curso seguinte.

2.3. FILOSOFÍA 4º ESO

a) Introducción

A materia de Filosofía de cuarto curso de ESO ten como unha das súas finalidades contribuír a dotar ao alumnado dunha capacidade básica de comprensión crítica da realidade e do mundo. Esta capacidade, arrincando da propia experiencia humana, das vivencias, das inquedanzas e dos interrogantes que ela mesma suscita, debería levar ao alumnado ao limiar dunha capacidade crítica de argumentación e síntese que, ademais da súa exemplificación filosófica, poida servirle para desenvolverse como persoa e como cidadán/a, entendendo a radicalidade do saber filosófico como ferramenta de transformación e de cambio.

A comprensión de si mesmo/a e do mundo en que se vive, sen esquecer a súa vertente histórica, responde á dimensión teórica da filosofía como "preguntar radical" mediante a procura e tratamento dos grandes interrogantes filosóficos. Xunto a iso, a materia debe proxectar unha dimensión práctica, incidindo basicamente no fomento dunha actitude reflexiva e crítica que non acepte nada preconcebido, e dunha capacidade de pensar que, a través da mediación dialóxica, sexa capaz de argumentar de forma coherente e lóxica.

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

Con este tratamento, que permite integrar nunha visión de conxunto a gran diversidade de saberes, capacidades e valores, a filosofía eríxese nunha ferramenta moi interesante para contribuír ao logro das máis importantes expectativas descritas nas competencias clave. É patente que as competencias clave deben estar perfectamente integradas nas propostas curriculares das áreas e materias, para desenvolver, de forma coherente e precisa, os resultados da aprendizaxe que o alumnado debe conseguir.

Unha metodoloxía centrada e fundamentada nas competencias clave debe supor novos retos e, especialmente, importantes cambios na forma de entender a concepción do proceso de ensino e aprendizaxe, así como cambios na propia cultura escolar en xeral. Non só se fai necesaria unha estreita vinculación do profesorado no desenvolvemento curricular senón tamén transcendentos cambios nas prácticas de traballo e nos métodos de ensino. A avaliación das competencias require o concurso de estratexias e instrumentos para avaliar o alumnado de acordo cos seus desempeños na resolución de problemas que simulen contextos reais, mobilizando os seus coñecementos, as destrezas, os valores e as actitudes. Neste sentido, estratexias como a autoavaliación, a avaliación entre iguais ou a coavaliación favorecen a aprendizaxe desde a reflexión activa e desde a posta en práctica das dificultades e as fortalezas do alumnado, tendo en conta o horizonte de participación dos compañeiros e das compañeiras, e desde a colaboración do profesorado na regulación do proceso de ensino e aprendizaxe.

Neste sentido, esta materia, dentro da implicación das competencias clave no sistema educativo español, contribúe polo seu carácter integrador, sistemática, xeral e fundacional ao desenvolvemento de todas as competencias, pero pode contribuír a desenvolver especialmente as seguintes competencias clave:

- Competencia en comunicación lingüística.
- Competencias sociais e cívicas.
- Conciencia e expresións culturais.
- Competencia para aprender a aprender: cómpre valorar que, dun xeito nomeadamente salientable, a materia no seu conxunto debe motivar ao alumnado para aprender a aprender, competencia basal para a adquisición do amor ao saber, o que constitúe un eixe paradigmático para afrontar a vida e o mundo, dotando ao alumno ou á alumna de valiosos apeiros para, desde a iniciativa persoal, formalo como persoa.

c) Concreción dos estándares de aprendizaxe avaliáveis que forman parte dos perfís competenciais e concreción dos obxectivos en relación cos contidos

A materia estrutúrase en seis bloques: "A filosofía", "Identidade persoal", "Socialización", "Pensamento", "Realidade e metafísica" e "Transformación". Pode entenderse, dun xeito escolar, que estes bloques representan globalmente un equilibrio, xa que tres deles responden a unha dimensión marcadamente teórica (filosofía, pensamento, realidade e metafísica), mentres os outros tres acentúan máis a vertente práctica da reflexión filosófica (identidade persoal, socialización e transformación). Co desenvolvemento destes bloques o alumnado debe ser quen, a través da internalización, a asimilación e a consecución das competencias clave, de adquirir unhas destrezas teórico-prácticas básicas para o avance e a mellora no eido persoal e na interacción social, adquirindo, ao tempo, unha visión filosófica e cultural en xeral.

Aclaración: a concreción dos obxectivos faise tomando como nomenclatura de referencia (a, b, c, etc.) a listaxe dos obxectivos xerais desta etapa (ESO) recollida no Decreto 86/2015, artigo 10.

Filosofía. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A filosofía				
b e f h	B1.1. Conceptos do bloque "A filosofía": filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia, prexuízo, etc. B1.2. Modos de pensar: coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir, crear.	B1.1. Comprender o que é a reflexión filosófica, diferenciándoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e do individuo.	FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles.	CAA
			FIB1.1.2. Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear.	CCL
b e h l	B1.3. Explicación racional (logos) e mitolóxica (mito). B1.4. Comparativa de textos míticos e racionais ao respecto da cosmoxénese e a antropoxénese.	B1.2. Coñecer a orixe da filosofía occidental (onde, cando e por que xorde), distinguíndoa dos saberes prerracionais, o mito e a maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais.	FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica, en comparación tamén con algunhas características xerais das filosofías orientais.	CCEC
			FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano, pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas nas formulacións.	CCL
h l	B1.5. A pregunta polo arché nos presocráticos: solucións de Heráclito, Parménides e Demócrito.	B1.3. Identificar o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e coñecer as primeiras respostas dadas polos primeiros pensadores gregos.	FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñece os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito,	CCEC CCL

Filosofía. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			Parménides e Demócrito.	
ahil	B1.6. O individuo e a polis en Sócrates e en Protágoras.	B1.4. Coñecer o xiro antropolóxico da filosofía no século V a.C., explicando algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras, e reflexionando sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e a sociedade en que vive.	FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura.	CSC
gh	B1.7. A necesidade de dar sentido como consubstancial ao ser humano.	B1.5. Reflexionar e argumentar, de xeito escrita e oral, sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e o que o rodea.	FIB1.5.1. Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de xeito razoado, no que pretenda dar sentido a algún conxunto de experiencias.	CAA CCL
hil	B1.8. Funcións da filosofía nas súas vertentes teórica e práctica.	B1.6. Recoñecer as funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica.	FIB1.6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades.	CCL
Bloque 2. Identidade persoal				
bhdh	B2.1. Conceptos do bloque "Identidade persoal": personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, etc.	B2.1. Comprender a profundidade da pregunta "quen son?", coñecendo algunhas respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionar e valorar a importancia de coñecerse a si mesmo/a, e expresalo por escrito.	FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos.	CCL
h	B2.2. A personalidade.	B2.2. Definir o que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados con ela.	FIB2.2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade.	CCL
h	B2.3. Teorías sobre a personalidade	B2.3. Coñecer e explicar as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade.	FIB2.3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade e argumenta sobre iso.	CCL
abgdgh	B2.4. Etapas do desenvolvemento da identidade persoal. Tipos de personalidade.	B2.4. Recoñecer as etapas do desenvolvemento da identidade persoal, reflexionando sobre os factores que determinan o éxito e o fracaso, e achega a propia opinión razoada sobre estes dous conceptos.	FIB2.4.1. Le textos literarios nos que se analiza a personalidade dos personaxes, identifica os trazos e os tipos de personalidade, e reflexiona por escrito sobre a temática.	CAA CCL

Filosofía. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
l	B2.5. O inconsciente na psicanálise.	B2.5. Analizar que se entende por inconsciente no marco do pensamento da psicanálise.	FIB2.5.1. Analiza que se entende por inconsciente.	CCEC
a b e h n	B2.6. O innato e o adquirido na formación da personalidade.	B2.6. Reflexionar por escrito e dialogar en grupo sobre a posible incidencia que a herdanza xenética e o adquirido teñen na formación da personalidade.	FIB2.6.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no autocoñecemento.	CAA CCL CMCCT
b e g	B2.7. A filosofía da mente e a neurociencia.	B2.7. Investigar en internet en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia, e seleccionar a información máis significativa.	FIB2.7.1. Investiga e selecciona información significativa sobre conceptos fundamentais de filosofía da mente.	CCL CD
d h	B2.8. A motivación e os conceptos asociados: emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.	B2.8. Identificar a función e a importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.	FIB2.8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.	CCL
d	B2.9. A motivación desde a teoría cognitiva: coñecemento e motivación.	B2.9. Recoñecer, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, reflexionando sobre a consideración do ser humano como animal racional.	FIB2.9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación.	CAA
d h	B2.10. Teoría humanística sobre a motivación. Diferenzas coa teoría cognitivista.	B2.10. Explicar as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, reflexionando sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao simplemente animal.	FIB2.10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto.	CAA CCL
			FIB2.10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e a da teoría humanística sobre a motivación.	CAA
d h	B2.11. Condición afectiva humana B2.12. Impulsos, emocións e sentimentos. B2.13. Papel do corpo na afectividade	B2.11. Coñecer a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos, e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo.	FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as propias opinións.	CCL
d h m	B2.14. Incidencia na conduta das emocións: frustración, desexo e amor.	B2.12. Valorar a importancia da relación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade.	FIB2.12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana.	CCL CSC

Filosofía. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
b d g h	B2.15. Incidencia na conduta das emocións: A curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compracencia polo estímulo de iniciativas	B2.13. Reflexionar e argumentar sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito, a compracencia polo estímulo de iniciativas, etc.	FIB2.13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendimento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos.	CAA CCL
d g h	B2.16. As emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento.	B2.14. Reflexionar sobre o papel das emocións como ferramenta para ser emprendedor/a e creativo/A.	FIB2.14.1. Analiza textos en que se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento.	CCL CSIEE
b d g h	B2.17. O ser humano como centro das múltiples perspectivas que se integran no saber orixinario que é a filosofía.	B2.15. Coñecer, desde a historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan o ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é a persoa.	FIB2.15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar en internet, coa terminoloxía filosófica da unidade.	CD CSC
h l	B2.18. Teorías sobre a alma de Platón e de Aristóteles, e relación nelas entre alma, corpo e afectos.	B2.16. Explicar as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a relación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas teorías.	FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón.	CCEC
			FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles.	CCEC
			FIB2.16.3. Argumenta a súa opinión sobre a relación entre o corpo e a mente ou alma.	CAA
g h l	B2.19. A introspección en Agostiño de Hipona.	B2.17. Coñecer a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autoconecemento e de formación da propia identidade.	FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona, utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo/a.	CAA
h l	B2.20. O cogito de Descartes B2.21. O home-máquina dos materialistas franceses do século XVIII.	B2.18. Describir e comparar a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define o individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no materialismo francés do século XVIII.	FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo".	CCEC
			FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano.	CCEC CSC
h	B2.22. A vontade como elemento definitorio do humano.	B2.19. Coñecer a importancia da facultade da vontade como	FIB2.19.1. Explica o que é a vontade.	CCL

Filosofía. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		elemento definitorio do humano.		
d h	B2.23. Reflexión filosófica sobre a afectividade.	B2.20. Expresar algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo.	FIB2.20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do ser humano en canto tal.	CCL
g h	B2.24. O ser humano como proxecto.	B2.21. Recoñecer as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto.	FIB2.21.1. Expresa e desenvolve a idea de home como proxecto.	CCL CSIEE
Bloque 3. Socialización				
a b g h l	B3.1. Conceptos do bloque "Socialización": individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, globalización, etc.	B3.1. Identificar o "outro" tal como é na súa individualidade e, ao mesmo tempo, identificalo como un "alter ego" que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade.	FIB3.1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, e globalización.	CCL CSC
a h l	B3.2. Cultura e sociedade. Compoñentes socioculturais do ser humano.	B3.2. Recoñecer a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade.	FIB3.2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano.	CCEC CCL
a l ñ o	B3.3. Contidos culturais: institucións, ideas, crenzas, valores, obxectos materiais, etc. B3.4. Niveis biolóxico, afectivo e cognitivo na internalización da cultura.	B3.3. Identificar o proceso de construción, os elementos e a lexitimación dunha cultura, valorando esta non só como ferramenta de adaptación ao medio, senón como ferramenta para a transformación e a autosuperación.	FIB3.3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os obxectos materiais, etc. FIB3.3.2. Coñece os niveis aos que se realiza a internalización dos contidos culturais dunha sociedade; é dicir, a nivel biolóxico, afectivo e cognitivo.	CCEC CAA CCEC
d h	B3.5. Elementos do proceso de socialización: socialización primaria e secundaria.	B3.4. Coñecer os elementos do proceso de socialización e relacionalos coa propia personalidade.	FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria.	CSC
a h	B3.6. Teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	B3.5. Coñecer as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexionar de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto.	FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	CSC
a	B3.7. A civilización. Diferenza	B3.6. Comprender o sentido do	FIB3.6.1. Explica o que é unha	CAA

	Filosofía. 4º de ESO			
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
b d l	entre civilización e cultura. Oriente e Occidente.	concepto de civilización, relacionando as súas semellanzas e diferenzas co concepto de cultura.	civilización e pon exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e as diferenzas entre oriente e occidente.	CCEC CSC
e g h	B3.8. Comunicación. Comunicación non verbal. B3.9. A comunicación na época das tecnoloxías da información e da comunicación.	B3.7. Definir o que é a comunicación, analizando as formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e da comunicación.	FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e os inconvenientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías.	CD
a g l	B3.10. O individuo como capaz de innovar e crear cambios culturais.	B3.8. Reflexionar sobre o posible papel activo dun/dunha mesmo/a na construción da cultura e, en canto tal, identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais.	FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais.	CCL CSIEE
a b e h l ñ o	B3.11. Diferenzas culturais. Relativismo cultural e etnocentrismo.	B3.9. Reflexionar e indagar sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo.	FIB3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet.	CAA CCEC CD
	Bloque 4. Pensamento			
b h	B4.1. Conceptos do bloque "Pensamento": razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. B4.2. Características da racionalidade humana.	B4.1. Comprender a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características.	FIB4.1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. FIB4.1.2. Explica o que é a racionalidade e describe algunhas das súas características.	CCL CCL
h l	B4.3. Posibilidades e límites da razón.	B4.2. Explicar as teses básicas dalgunhas concepcións filosóficas sobre as posibilidades e os límites da razón.	FIB4.2.1. Explica a concepción sobre as posibilidades da razón.	CCL
f	B4.4. Racionalidade teórica e racionalidade práctica. Teoría e experiencia.	B4.3. Distinguir a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia.	FIB4.3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica.	CAA CCEC
d h	B4.5. Concepcións contemporáneas sobre a	B4.4. Coñecer a concepción contemporánea sobre a	FIB4.4.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia	CSC

	Filosofía. 4º de ESO			
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
I	intelixencia. B4.6. Teoría da intelixencia emocional.	intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman.	emocional.	
			FIB4.4.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións.	CCL CSC
b g h	B4.7. A verdade e os seus tipos: a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso. B4.8. Papel do erro na procura da verdade. O erro como oportunidade.	B4.5. Comprender algúns dos principais tipos de verdade (a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso) e reflexionar sobre a posibilidade de alcanzar a verdade absoluta.	FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo.	CCL
			FIB4.5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a importancia do erro como posibilidade de procura de novas estratexias e solucións.	CAA CSIEE
Bloque 5. Realidade e metafísica				
h l	B5.1. Conceptos do bloque "Realidade e metafísica": metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo. B5.2. Metafísica: o seu obxecto e o seu método.	B5.1. Coñecer o significado do termo "metafísica", comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, consistente en realizar preguntas radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o "preguntar radical".	FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo.	CCL
			FIB5.1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade.	CCEC
b f h l n	B5.3. A natureza como esencia e como totalidade: o Universo. B5.4. Orixe do Universo. Eternidade ou creación. B5.5. Respostas á pregunta pola finalidade do Universo. B5.6. Respostas á pregunta sobre o posto do ser humano no Universo.	B5.2. Comprender unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a natureza e identificar esta non só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai, e coñecer algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da natureza: a orixe e a finalidade do Universo, a orde que rexe a natureza, se é que a hai, e o posto do ser humano no Cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións.	FIB5.2.1. Expresa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do Universo (é eterno ou foi creado), e expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas as dúas.	CAA CCEC CMCCT
			FIB5.2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión acerca de se o Universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta filosoficamente a súa opinión ao respecto.	CAA CMCCT
			FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que	CCL

Filosofía. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			suscita.	
f h	B5.7. Determinismo e Indeterminismo. Teoría do caos.	B5.3. Coñecer as implicacións filosóficas da teoría do caos, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas ou se rexe polo azar cuántico, e argumentar a propia opinión sobre como afecta esta resposta de cara á comprensión da conduta humana.	FIB5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo, no marco da reflexión sobre se existe unha orde no Universo rexida por leis.	CMCCT
f h l n	B5.8. Sentido da existencia. Vida e morte. B5.9. Sentido da historia. B5.10. Lugar do ser humano no mundo.	B5.4. Reflexionar sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgúns teorías filosóficas da vida, e disertar razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas.	FIB5.4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida. FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto.	CCEC CCL
Bloque 6. Transformación				
a b g h	B6.1. Conceptos do bloque "Transformación-ética": vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento.	B6.1. Coñecer os dous significados do concepto de liberdade de acción (liberdade negativa e liberdade positiva), e aplicarlos tanto no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou a liberdade interior.	FIB6.1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento. FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión.	CSC CSC
h	B6.2. Libre albedrío e vontade.	B6.2. Comprender o que é o libre albedrío ou a liberdade interior, en relación coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade.	FIB6.2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade.	CCL
a f g h	B6.3. Libre albedrío: condicionamentos sociais e políticos. B6.4. Libre albedrío: xenética e neurociencia.	B6.3. Reflexionar e argumentar sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política.	FIB6.3.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia.	CMCCT CSC
h	B6.5. O libre albedrío e o determinismo na natureza.	B6.4. Coñecer a existencia de determinismo na natureza,	FIB6.4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de	CCL

Filosofía. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		analizando a posibilidade que ten o ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza.	actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural.	CSC
h l	B6.6. Posturas filosóficas sobre o libre albedrío: a do estoicismo, a de Kant e a intermedia, que avoga pola non existencia da liberdade absoluta.	B6.5. Recoñecer as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia, que rexeita non a liberdade, senón a liberdade absoluta.	FIB6.5.1. Expresa diferentes posturas de filósofos en torno ao tema da liberdade.	CSC
b d h	B6.7. Conceptos do bloque "Transformación-Estética": estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia.	B6.6. Coñecer a estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia estética e a beleza.	FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia.	CCL CMCCT
g h	B6.7. Imaxinación humana: características. B6.8. Imaxinación: funcionamento e mecanismos de aparición de novas ideas.	B6.7. Identificar o que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando como funciona e cales son as súas características.	FIB6.7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas. FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifícaa mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica.	CAA CCL CCL CSIEE
b e g h n	B6.9. Creatividade humana.	B6.8. Recoñecer a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue adestrando o cerebro.	FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre eles.	CCL CSIEE
g h n	B6.10. Fases do proceso creativo.	B6.9. Coñecer as fases do proceso creativo e reflexionar sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o pensamento lóxico e racional traballen xuntos.	FIB6.9.1. Explica as fases do proceso creativo.	CSIEE
b n	B6.11. Principais técnicas de desenvolvemento da creatividade: revisión de supostos e inversión.	B6.10. Coñecer e aplicar algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade.	FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica.	CAA

Filosofía. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			FIB6.10.2. Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade.	CSIEE
a b g h	B6.12. Técnica do brainstorming.	B6.11. Utilizar a técnica do brainstorming para construír unha historia literaria con temática filosófica.	FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso.	CAA CSC
b g h	B6.13. Relación entre liberdade e creatividade.	B6.12. Valorar a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión entre si das ideas preexistentes e a competitividade.	FIB6.12.1. Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación, e razo a súa opinión.	CCL CSC
g h n	B6.14. Elementos que potencian a creatividade: motivación, perseveranza, orixinalidade e medio.	B6.13. Coñecer as características das persoas especialmente creativas, como a motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, e investigar sobre como se poden potenciar esas calidades.	FIB6.13.1. Explica as características das persoas especialmente creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición.	CCEC CSIEE
g	B6.15. Innovación e creación como asunción de riscos.	B6.14. Reflexionar argumentadamente sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, xa que logo, a posibilidade de evolucionar.	FIB6.14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de confort para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores.	CSIEE

A partir do recollido na táboa, concretamos o temario do seguinte xeito:

1. Filosofía.

- 1.1. Definición da Filosofía.
- 1.2. Ramas da Filosofía.
- 1.3. Filosofía e outras disciplinas.
- 1.4. Orixe da Filosofía: do mito ao *logos*.
- 1.5. A Filosofía en Grecia: os presocráticos, os sofistas e Sócrates, Platón, Aristóteles.

2. Identidade persoal.

- 2.1. O ser humano desde a Psicoloxía: emocións, motivación, inconsciente, temperamento, carácter, personalidade.
- 2.2. O ser humano desde a Filosofía: comprensión antiga, medieval e renacentista, moderna, contemporánea.

3. Socialización.

- 3.1. Teorías sobre a orixe da sociedade.
- 3.2. Socialización primaria e secundaria.
- 3.3. Sociedade, cultura e civilización.
- 3.4. Relativismo cultural e etnocentrismo.

4. Pensamento.

- 4.1. A razón.

4.2. A intelixencia emocional.

4.3. A verdade.

5. Realidade e Metafísica.

5.1. A Metafísica ao longo da Historia.

5.2. Cosmovisións.

5.3. O sentido da existencia.

6. Transformación.

6.1. *Praxis*: aproximación á Ética (liberdade, Moral vs. Ética, clasificación das Éticas, Bioética),

6.2. *Poiesis*: aproximación á Estética.

d) Temporalización, grao mínimo de consecución e procedementos e técnicas de avaliación dos estándares de aprendizaxe

Dado que para o tratamento dos contidos arriba sinalados tomaremos como fio condutor a novela *Frankenstein* de Mary Shelley, a temporalización quedará como segue:

TRIMESTRE 1: PREVIOS (1.1. Definición da Filosofía, 1.2. Ramas da Filosofía e 1.4. Orixe da Filosofía: do mito ao logos)+ VOLUME I

Prólogo → 2.1. O ser humano desde a Psicoloxía: emocións.

Carta 1 → 5.2. Cosmovisións: antiga.

Carta 2 → 3.2. Socialización primaria e secundaria: socialización secundaria.

Carta 3 → 2.1. O ser humano desde a Psicoloxía: motivación.

Carta 4 → 3.4. Relativismo cultural e etnocentrismo.

Capítulo 1 → 2.1. O ser humano desde a Psicoloxía: inconsciente + 3.2. Socialización primaria e secundaria: socialización primaria + 1.5. Filosofía e outras disciplinas.

Capítulo 2 → 5.2. Cosmovisións: moderna.

Capítulo 3 → 4.1. A razón.

Capítulo 4 → 6.2. *Poiesis*: aproximación á Estética.

Capítulo 5 → 3.3. Sociedade, cultura e civilización.

Capítulo 6 → 5.3. O sentido da existencia.

Capítulo 7 → 4.3. A verdade.

TRIMESTRE 2: VOLUME II

Capítulo 1 → 4.2. A intelixencia emocional.

Capítulo 2 → 1.5. A Filosofía en Grecia: os presocráticos.

Capítulo 3 → 2.2. O ser humano desde a Filosofía: comprensión antiga.

Capítulo 4 → 1.5. A Filosofía en Grecia: os sofistas e Sócrates.

Capítulo 5 → 2.2. O ser humano desde a Filosofía: comprensión medieval e renacentista.

Capítulo 6 → 2.2. O ser humano desde a Filosofía: comprensión moderna.

Capítulo 7 → 2.2. O ser humano desde a Filosofía: comprensión contemporánea.

Capítulo 8 → 6.1. *Praxis*: aproximación á Ética (liberdade).

Capítulo 9 → 3.1. Teorías sobre a orixe da sociedade.

TRIMESTRE 3: VOLUME III

Capítulo 1 → 6.1. *Praxis*: aproximación á Ética (Moral vs. Ética).

Capítulo 2 → 1.5. A Filosofía en Grecia: Platón.

Capítulo 3 → 6.1. *Praxis*: aproximación á Ética (clasificación das Éticas).

Capítulo 4 → 5.1. A Metafísica ao longo da Historia.

Capítulo 5 → 5.2. Cosmovisións: contemporánea.

Capítulo 6 → 1.5. A Filosofía en Grecia: Aristóteles.

Capítulo 7 → 2.1 O ser humano desde a Psicoloxía: temperamento, carácter, personalidade.

Continuación da correspondencia de Walton → 6.1. *Praxis*: aproximación á Ética (Bioética).

Dada a seguinte correspondencia entre bloques temáticos (marcados con distintas cores) e bloques de estándares de aprendizaxe, atopámonos cun escanciamento temporal destes últimos ao longo de todo o curso:

Bloques de contidos	Estándares de avaliación asociados
1. Filosofía	FIB1
2. Identidade persoal	FIB2
3. Socialización	FIB3
4. Pensamento	FIB4
5. Realidade e Metafísica	FIB5
6. Transformación	FIB6

Para cada estándar de aprendizaxe, esixirase un grao de consecución mínimo do 50%, a valorar a partir desta rúbrica:

Estándar x	Grao de consecución nulo (0%)	Grao de consecución insuficiente (25%)	Grao de consecución aceptable (50%)	Grao de consecución alto (75%)	Grao de consecución excelente (100%)
------------	-------------------------------	--	-------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------------

Canto aos procedementos e instrumentos de avaliación, aplicaremos o seguinte:

Os procedementos de avaliación (“como avaliar”) serán estes dous:

A) A observación directa do alumnado, do seu nivel de traballo na aula, dos seus progresos, etc.

B) A solicitude de produtos (marcadamente, exposicións orais).

Correlativamente, os instrumentos de avaliación (“con que avaliar”) concréntanse así:

A) O diario de clase da profesora, no cal se irán rexistrando as observacións realizadas.

B) Os produtos elaborados polo alumnado.

Tendo en conta esta bipartición, a correspondencia cos estándares quedaría así:

Procedementos e instrumentos de avaliación	Estándares de avaliación asociados
A	FIB1, FIB2, FIB3, FIB4, FIB5, FIB6
B	FIB2, FIB3, FIB4, FIB5, FIB6

e) Concrecións metodolóxicas

Principios metodolóxicos

Defendemos aquí unha aproximación construtivista á aprendizaxe, en virtude da cal é o propio alumnado o que, a partir da súa experiencia e dos seus coñecementos previos, isto é, da súa bagaxe, constrúe de maneira significativa a súa aprendizaxe ao verse impelido a reacomodar perpetuamente, nun continuado conflito cognitivo altamente frutífero, os esquemas mentais que xa posúe a aqueles outros que portan os novos coñecementos, ampliando así cada vez máis a complexidade dos seus armazóns cognitivos. Seguindo, polo tanto, as teorías da aprendizaxe significativa de Ausubel (amplamente aceptadas pola comunidade educativa), é fundamental que as materias interpelen ao alumnado, o cal só grazas a esa interpelación será capaz de relacionar as novas aprendizaxes coas xa adquiridas, reaxustando e reconstruíndo desta maneira a súa visión do mundo. Consideramos ademais que este plantexamento metodolóxico é especialmente axeitado para a Filosofía, xa que o que se pretende con ela é que o alumnado constrúa unha cosmovisión propia, sólida, lúcida e crítica.

Sendo este o marco no que nos movemos, a metodoloxía que aplicaremos se basea nos seguintes principios:

- Será esencialmente participativa e interactiva co obxectivo de integrar ao alumnado nos procesos de E-A, fomentando a súa responsabilidade e incrementando o seu interese, para o cal se lle incitará a que exprese as súas opinións, ideas e suxestións sobre os temas que se tratan, pois só nunha atmósfera adecuada que permita a comunicación bidireccional entre a profesora e o/a alumno/a será posible coñecer os seus intereses e expectativas, aspecto que consideramos fundamental para o exercicio da función docente.
- Outro principio metodolóxico, de capital importancia nunha sociedade na que impera a excesiva especialización, será o da interdisciplinidade, o cal implica o establecemento de conexións entre as distintas materias e a articulación conxunta das distintas disciplinas con vistas a que o coñecemento do alumnado sexa global e non fragmentario.
- Tamén se operará co principio de mediación, que responde á necesidade de que a profesora sexa ante todo unha facilitadora da aprendizaxe, actuando de ponte entre a estrutura cognitiva do/da alumno/a e os contidos da ensinanza.

- E, por último, atendendo tamén ás peculiaridades da nosa materia, porase especial énfase en aproximarnos ás problemáticas a traballar desde unha perspectiva dialéctica, de tal modo que sexa no diálogo na aula, concebida como “micro-ágora”, onde se “alumbren” as distintas respostas posibles aos asuntos abordados.

Estratexias metodolóxicas

Tendo presentes estes principios, as estratexias metodolóxicas que poremos en marcha son as seguintes:

- Ao comezo do curso presentarase a materia, explicando as súas características, os obxectivos, os contidos, a metodoloxía e os criterios de avaliación que se van aplicar. Tamén se procurará activar a curiosidade pola Filosofía, unha disciplina cuio sentido pode descoñecer, en principio, o alumnado, dado o pragmatismo que impera na actualidade.

-Á hora de establecer a metodoloxía a seguir ao presentar cada ítem do temario, seguirase o seguinte patrón:

- Exploración da situación de partida do alumnado cun dobre obxectivo: descubrir o nivel de coñecementos previos que posúe sobre o tema en cuestión e detectar ideas preconcebidas acerca deste.
- Utilización nas explicacións de exemplos relacionados co ámbito do alumnado para que se sinta implicado e interveña, empregando con frecuencia tanto extractos da prensa diaria a fin de manter o contacto permanente coa actualidade como tamén as TICs en tanto en canto constitúen un compoñente central da realidade tal e como se configura a día de hoxe.
- Introdución, en cada tema, de cambios de ritmo e emprego de recursos diversos para evitar a monotonía no proceso de E-A.
- Planificación e execución dunha gran variedade de actividades de E-A (exposicións orais do alumnado, debates, lectura de textos literarios, visionado de películas, etc.) para dinamizar o funcionamento da aula e enriquecer a aprendizaxe.
- Organización do espazo (na medida en que a situación da pandemia o permita) en función das actividades que se desenvolvan. O espazo fundamental será a aula, que se adaptará ás esixencias da actividade que se leva a cabo; por exemplo mediante a conversión da mesma nunha modesta sala de proxección grazas aos dispositivos informáticos e electrónicos cos que actualmente están dotadas as aulas. Outros lugares de uso posible serán a biblioteca e o patio (aula circular), como escenario posible onde ensaiar en ocasións a reflexión filosófica e o diálogo ao estilo peripatético se as condicións climáticas o permiten.

f) Materiais e recursos didácticos

Non hai libro de texto. O alumnado tomará apuntamentos a partir das explicacións e dos esquemas que faga a profesora.

Os principais recursos e materiais que empregaremos son os seguintes:

- Novelas: *Frankenstein*, de Mary Shelley (hai unha versión dixital que se pode descargar gratuitamente de internet na seguinte dirección web: <http://www.ataun.eus/BIBLIOTECAGRATUITA/Ci%C3%A1sicos%20en%20Espa%C3%B1ol/Mary%20Shelley/Frankenstein.pdf>).
- Películas. As candidatas son as seguintes: *Mary Shelley*, *Remando al viento* e *Frankenstein*.
- Curtametraxes e viñetas de Steve Cutts.
- Extractos de textos filosóficos.
- Prensa diaria e revistas especializadas.
- TICs: www.esponjiforme.com, www.cibernous.com, www.eduteka.org, videos de youtube de contido filosófico, episodios da serie *This is Philosophy*, etc.
- Impresos e documentos.
- Cadernos de traballo.

Ademais, estaremos alerta para identificar calquera material que se presente e que sexa susceptible de ser utilizado con aproveitamento didácticos.

g) Criterios sobre a avaliación e a cualificación

Ponderacións

Instrumentos de avaliación	Peso na cualificación trimestral
Exposicións orais	50%
Caderno	25%
Participación na aula e realización das actividades propostas	25%

Criterios

Valoraranse os seguintes aspectos:

- Coherencia, claridade e rigor na análise de conceptos e na exposición das propias ideas e opinións.
- Manexo adecuado do vocabulario filosófico básico adquirido
- Capacidade crítica.
- Actualización da reflexión filosófica aos retos do mundo actual.
- Afondamento no trasfondo filosófico da novela de lectura obrigatoria (*Frankenstein*).

Redondeos

Para o cálculo das notas de cada avaliación, os redondeos faranse da seguinte maneira: a partir do medio punto, subirase ao enteiro inmediatamente superior e, de non acadarse ese 0,5, baixarase ao enteiro inmediatamente inferior.

Sistema de recuperación ao longo do curso

Posto que non realizaremos exames, o suspenso dalgunha avaliación só pode deberse á negativa a realizar as tarefas propostas e/ou á desidia na resolución das mesmas, así como á falta de implicación no desenvolvemento das dinámicas de clase, co que recuperar a avaliación en cuestión require a (re)elaboración das tarefas e/ou a rectificación destes hábitos.

h) Actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e tutoría para o período comprendido entre a 3ª avaliación e a avaliación final

Para o alumnado que, facendo a media aritmética das tres avaliacións, non acade o 5 deseñaranse actividades de reforzo e recuperación de acordo cos seguintes criterios:

- Abordaranse brevemente de novo os contidos non asimilados polo alumnado.
- A partir de aí, o alumnado, titorizado pola profesora, preparará e realizará tantas exposicións cantas teñan recibido unha cualificación negativa ao longo do curso (ditas exposicións poderán versar sobre calquera dos contidos repasados).
- No caso de que o caderno incida negativamente sobre a cualificación, o alumnado terá a oportunidade de poñelo ao día e volver presentalo.
- A nota da avaliación final calcularase, consonte as ponderacións arriba establecidas, tendo en conta as novas cualificacións obtidas nas exposicións, así como, de ser o caso, a nova cualificación obtida no caderno (sempre e cando todas estas cualificacións superen as alcanzadas previamente polo alumnado nos mesmos ítems).

E para o alumnado que, facendo a media aritmética das tres avaliacións, teña unha cualificación igual ou superior a 5 deseñaranse actividades de ampliación nestes termos:

- Facilitaranse materiais (principalmente a través da plataforma E-Dixgal) que afonden nos contidos curriculares da materia.
- A partir da pesquisa deses materiais e das pautas proporcionadas a maiores pola profesora, o alumnado poderá realizar tarefas de investigación para subir nota, a razón dun punto máximo por cada tarefa (é dicir, a efectos desa subida de nota, a puntuación alcanzada en cada tarefa de investigación dividirase entre 10: unha tarefa cualificada cun 5 subirá 0,5 puntos; unha tarefa cualificada cun 7 subirá 0,7; etc.).

- A nota da avaliación final obterase da suma dos seguintes elementos: a media aritmética das tres avaliacións máis a puntuación ponderada (1/10) das cualificacións acadadas nas tarefas de investigación levadas a cabo entre o período comprendido entre a 3ª avaliación e a avaliación final.

i) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente

Propoñemos este cadro, que indicará para cada avaliación a marcha xeral do curso e que nos permitirá avaliar o estado da práctica docente, así como indicarnos aspectos que deberán ser corrixidos ou incentivados.

1. DINÁMICA DE AULA

Comportamento do grupo e orde

1 2 3 4 5

Ambiente de estudo

1 2 3 4 5

Interese e compromiso ca Materia

1 2 3 4 5

Interese polos contidos traballados na avaliación

1 2 3 4 5

Clima de convivencia e relación entre o alumnado

1 2 3 4 5

2. RESULTADOS ACADÉMICOS

Número de alumnos e alumnas que cursan a materia

Alumnado aprobado

Alumnado non aprobado

Porcentaxe de alumnado aprobado

Grao de cumprimento da programación (contidos)

1 2 3 4 5

3. DIAGNÓSTICO A PARTIRES DOS RESULTADOS

O alumnado esta comprometido ca Materia e estuda

1 2 3 4 5

O ambiente da aula favorece os resultados positivos

1 2 3 4 5

A relación entre o alumnado favorece os resultados positivos

1 2 3 4 5

Falta de interese

Falta de estudo

O ambiente da aula non favorece o/a estudo/aprendizaxe

A convivencia na aula non favorece o/a estudo/aprendizaxe

Os contidos traballados na avaliación eran especialmente difíciles para o alumnado

1 2 3 4 5

O alumnado ten problemas de base de cara aos contidos impartidos

1 2 3 4 5

O alumnado ten graves problemas de comprensión, e de expresión e redacción

1 2 3 4 5

O/A profesor/a debeu empregar outra metodoloxía

O/A profesor/a debeu empregar outros recursos

outro

1 2 3 4 5

outro

1 2 3 4 5

4. PROPOSTAS PARA A MELLORA

Débase cambiar a estrutura e a orde da aula

Débase iniciar medidas disciplinarias polo mal comportamento da clase

Intentarase facer a materia máis atractiva para o alumnado // Motivalo máis

Intensificarase o traballo teórico

Intensificarase o traballo práctico

Intensificarase o traballo con novas tecnoloxías

Intensificarase o traballo de comprensión/expresión

Intensificarase o traballo de lectura

Deberíase crear desdobre/agrupamento

É necesario subir o nivel de esixencia

É necesario baixar o nivel de esixencia

É necesario cambiar a metodoloxía de traballo

É necesario empregar outros recursos

Necesidade de traballo extra para corrixir problemas de base

j) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente

Non procede, dado que, ao tratarse dunha materia dun nivel terminal, non hai alumnado que a teña pendente.

k) Plan específico personalizado para o alumnado repetidor

Para o alumnado que estea repetindo, elaborárase un plan específico personalizado no que se recollerán os seguintes aspectos:

- Identificación da alumna ou do alumno.
- Relación das necesidades educativas que motivaron a repetición de curso.
- Medidas ordinarias aplicadas no curso anterior.
- Estratexias metodolóxicas que se utilizarán no seu desenvolvemento.
- Recursos necesarios para o desenvolvemento do plan.
- De ser caso, oferta de medidas extraordinarias.
- Acreditación da información á familia.

En cada sesión de avaliación farase o seguimento deste plan, e de ser preciso, faranse os axustes necesarios. Ao final do curso, na mesma sesión de avaliación informarase sobre o seu desenvolvemento e o seu aproveitamento.

l) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas a adoptar como consecuencia dos seus resultados

A avaliación inicial realizarase a través de dúas vías:

- A realización do cuestionario para valorar o grao de coñecementos previos sobre a materia.

•A observación e rexistro sistemáticos e especialmente coidadosos das manifestacións do alumnado ao longo das primeiras sesións de clase.

En función dos resultados verquidos a través destas canles, deseñaremos actividades de reforzo ou ampliación (xa sexa a nivel grupal ou individual). Asemade, se atopamos alumnos/as que presenten especiais dificultades, porémonos en contacto co Departamento de Orientación e sopesaremos a pertinencia de levar a cabo adaptacións curriculares.

m) Medidas de atención á diversidade

A programación didáctica da materia Filosofía constitúe en si mesma un instrumento de atención á diversidade, xa que a organización das actividades de aprendizaxe e as propostas que estas conteñen están pensadas para que o seu desenvolvemento na aula favoreza a adaptación aos intereses, capacidades e motivacións do alumnado respectando sempre un traballo común de base e a intención formativa global que permita a consecución das competencias clave e dos obxectivos da etapa.

Dito isto, como medidas específicas de atención á diversidade, propoñemos as seguintes:

1º) O primeiro mecanismo que trataremos de poñer en marcha consiste en dispoñer dun deseño curricular tan aberto e flexible que, proporcionando unha formación común, atenda a cada alumno/a na súa singularidade.

2º) Mediante o desenvolvemento da acción tutorial, parte esencial da función docente, realizarase un seguimento persoal de todos/as os/as alumnos/as

3º) Por medio da avaliación inicial intentarase detectar o nivel de competencia curricular de cada alumno/a, como punto de partida de todo o proceso de E-A.

4º) Avaliarase constantemente tanto a metodoloxía como o material didáctico empregado co fin de coñecer en todo momento o seu nivel de adecuación ás circunstancias concretas de cada alumno/a.

5º) Combinarase o traballo individual (que permite a adaptación ao ritmo de aprendizaxe e ás características de cada alumno/a) e en grupo (que crea contextos de aprendizaxes colaborativos e axuda á aprendizaxe na responsabilidade da repartición de tarefas).

6º) Propóranse, en relación cos/as alumnos/as que o necesiten, actividades de reforzo, ampliación e recuperación.

7º) Desde o principio da diversidade, entendido tamén como criterio de equidade, actuaremos positivamente con aqueles/as alumnos/as que teñan máis dificultades. Por tanto, apelando ao concepto de “xustiza correctiva” aristotélica, tratarase de prestar especial apoio a ditos/as alumnos/as.

8º) De ser pertinente, levaranse a cabo adaptacións curriculares significativas ou non significativas.

9º) Realizarase un seguimento persoalizado do alumnado que non promocionou de curso.

Polo demais, para ofrecer a atención axeitada ao ANEAE (alumnado con necesidades específicas de apoio educativo), contaremos sempre co apoio e o asesoramento do Departamento de Orientación, así como de todos os profesionais especializados que en cada caso poidan servirnos de axuda.

n) Concreción dos elementos transversais

Seguindo o *dictum* kantiano polo cal “non se aprende Filosofía, senón que se aprende a filosofar”, cremos que a actividade filosófica debe recrearse dentro da aula e que a esa actividade lle é inherente o traballo dos elementos transversais na medida en que propicia a reflexión crítica, promocionando conceptos e valores que sustentan a liberdade, a xustiza e a igualdade efectiva entre homes e mulleres. En tanto en canto un exercicio tal de reflexión crítica esixe confrontar a cosmovisión propia coas alleas, conduce tamén ao recoñecemento e respecto da diversidade intercultural, rexeitando así calquera tipo de violencia, sexa terrorista, xenófoba, homófoba ou machista.

ñ) Actividades complementarias programadas

Reedición do certame sobre o amor celebrado os dous cursos pasados.

o) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación en relación cos resultados académicos e procesos de mellora

Entendemos a programación da materia como un documento vivo suxeito a melloras e modificacións ao longo do curso para adaptala ás circunstancias que se vaian presentando, e sempre co obxectivo claro de favorecer a aprendizaxe do alumnado, o desenvolvemento das súas competencias e a consecución de obxectivos. Tendo isto en conta, a programación será obxecto de avaliación en dous ámbitos complementarios:

- Nas xuntanzas preceptivas de Departamento, nas que se fará un seguimento do cumprimento da programación e se tomará nota das propostas para o seu mellor aproveitamento e para a súa mellora.
- Na memoria final de curso, na que se se suxiren cambios que acepte todo o Departamento, deberán ser trasladados á programación do curso seguinte.

2.4. VALORES ÉTICOS 2º E 4º ESO

a) Introducción

A materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permitirá que ese proxecto se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores competencias sociais e cívicas está na súa propia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor, pois ambas inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade, o sentido crítico e o non-estancamento. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traballos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

c) Concreción dos estándares de aprendizaxe avaliáveis que forman parte dos perfís competenciais e concreción dos obxectivos en relación cos contidos

Aclaración: a concreción dos obxectivos faise tomando como nomenclatura de referencia (a, b, c, etc.) a listaxe dos obxectivos xerais desta etapa (ESO) recollida no Decreto 86/2015, artigo 10.

Valores éticos. 2º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A dignidade da persoa				
a d h l	B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía.	B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.	CCL
a c d h l	B1.2. Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma.	B1.2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.	VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.	CSC
			VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.	CSC
a b d h l	B1.3. Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e o carácter. Virtudes éticas.	B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.	VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter.	CSC
			VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional.	CAA CCL CSC
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais				
a b e g h	B2.1. Diferenzas entre ética e dereito. B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.	B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.	VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática.	CCL CD
			VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións	CCL CSC CSIEE

Valores éticos. 2º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			fundamentadas eticamente.	
Bloque 3. A reflexión ética				
a g h	B3.1. A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa.	B3.1. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	VEB3.1.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.	CCL
a b c d e g h	B3.2. Características distintivas dos valores éticos. B3.3. Valores éticos e dignidade humana.	B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.	CCL
			VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social.	CSC CSIEE
a b h l	B3.4. Normas. Especificidade das normas éticas. B3.5. Relativismo moral dos sofistas. B3.6. Intelectualismo moral en Sócrates e Platón. B3.7. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral.	B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.	VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc.	CCL
			VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.	CCEC
			VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto.	CCEC
			VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.	CCL CSC
Bloque 4. A xustiza e a política				
a	B4.1. Relación entre ética,	B4.1. Comprender e valorar a	VEB4.1.1. Explica e aprecia as	CCEC

Valores éticos. 2º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
b e h l	política e xustiza no pensamento aristotélico. B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos.	importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.	razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.	CAA
			VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.	
b e g h l	B4.3. A política de Aristóteles. B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.	B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.	VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado.	CSIEE CD CSC
			VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.	CAA CCL
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos				
b e h	B5.1. Relacións entre ética e dereito.	B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións.	VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito.	CCL CD
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía				
a b d e f g h m	B6.1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana. B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica.	B6.1. Recoñecer a importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH.	VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).	CAA CMCCT CSC
			VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á	CCL CMCCT CSC

Valores éticos. 2º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.	
			VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente.	CD CSIEE
a d g m	B6.3. Problemas da tecnodependencia.	B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que conduce.	VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización.	CMCCT
a b d e f g h m	B6.4. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía.	B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.	VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais.	CCL CMCCT CSC
			VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.	CSC CSIEE

Valores éticos. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A dignidade da persoa				
a b c d h	B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH. B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade. B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.	B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.	VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.	CSC
			VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.	CCL
			VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.	CAA
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais				
a b c d e g h	B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.	B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.	VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.	CCL
			VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.	CCL
			VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresaíntes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.	CCL CD CSIEE
a c d g	B2.2. Fenómeno da socialización global. B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores	B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando	VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas,	CCEC CCL

Valores éticos. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
h	éticos universais. B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos.	os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.	costumes, etc.	
			VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.	CSC
			VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.	CCEC CCL
			VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.	CCEC CSC
Bloque 3. A reflexión ética				
a d f h	B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH. B3.2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.	B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfronta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.	VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.	CSC
			VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).	CMCCT CSIEE
a d g h m	B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía.	B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do	VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar,	CSIEE

Valores éticos. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.	
a b d h l	B3.4. Éticas formais e éticas materiais. B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.	B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.	VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.	CCL
			VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal.	CCL
			VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.	CSC
b c d e g h	B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant.	B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.	VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.	CAA
			VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.	CD CSIEE
Bloque 4. A xustiza e a política				
a c d h l	B4.1. Democracia e xustiza. B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos.	B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.	VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos	CSC

Valores éticos. 4º de ESO				
Objetivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).	
a c d h l	B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos. B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos.	B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.	VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).	CAA CSC
			VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).	CSC
Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)				
a d g h	B5.1. Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética. B5.2. Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais.	B5.1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle imponen as leis xurídicas.	VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.	CCL
			VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.	CCL CSIEE

Valores éticos. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
a b c d e g h	B5.3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veo de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.	B5.2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.	VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).	CAA CD
			VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela.	CCL
a b c d e g h	B5.4. Os DDHH como ideais irrenunciáveis. B5.5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social. B5.6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH.	B5.3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos.	VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.	CSC
			VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).	CSC
			VEB5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.	CCEC CD CSC
a b d e	B5.7. Dereito á seguridade e a paz. B5.8. Compromiso coa paz e a solidariedade coas vítimas da	B5.4. Entender a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das	VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa	CCL

Valores éticos. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
g h	violencia. B5.9. Ameazas á paz.	españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.	importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).	
			VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.	CSC
			VEB5.4.3. Emrende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.).	CD CSC
a d h	B5.10. As Forzas Armadas na Constitución española. B5.11. Misións das Forzas Armadas. B5.12. Conflitos armados: importancia das organizacións internacionais na súa prevención e na súa solución.	B5.5. Coñecer a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.	VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).	CSC
			VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.	CSC
			VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que	CSC

Valores éticos. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.	
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.				
a b e f h m	B6.1. Validez ética dos proxectos científicos e tecnolóxicos.	B6.1. Identificar criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade.	VEB6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.	CAA CMCCT CSC CSIEE
a d f g h	B6.2. Códigos deontolóxicos dos axentes sociais.	B6.2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.	VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.	CMCCT CSC CSIEE

Como se infire do recollido na táboa, os contidos desta materia son susceptibles dunha secuenciación flexible. Así, ao fío das reflexións suscitadas a través de distintas estratexias, iremos escanciándoos dun modo programático, pero non rixido, seguindo distintos eixos vertebradores (adaptados aos diferentes estilos docentes pero con correspondencias entre si que quedan reflectidas polo código cromático):

Grupos ao cargo de Miguel Antón Rodríguez Leborán	Eixo 1: Axioloxía
	Eixo 2: Madurez ética
	Eixo 3: Bases antropolóxicas da ética
Grupos ao cargo de Lourdes Ferreiro Díaz	Eixo 1: A sociabilidade e a dimensión moral do ser humano
	Eixo 2: A reflexión ética e a xustiza
	Eixo 3: A DUDH e algúns retos do mundo actual

d) Temporalización, grao mínimo de consecución e procedementos e técnicas de avaliación dos estándares de aprendizaxe

2º ESO

Amósase a temporalización nesta táboa:

Bloques	Estándares de avaliación asociados	Trimestre
1	VEB1	1 (Lourdes) / 3 (Miguel)
2	VEB2	1 (Lourdes) / 3 (Miguel)
3	VEB3	2
4	VEB4	2
5	VEB5	3 (Lourdes) / 1 (Miguel)
6	VEB6	3 (Lourdes) / 1 (Miguel)

4º ESO

Amósase a temporalización nesta táboa:

Bloques	Estándares de avaliación asociados	Trimestre
1	VEB1	3
2	VEB2	3
3	VEB3	2
4	VEB4	2
5	VEB5	1
6	VEB6	1

Para cada estándar de aprendizaxe, esixírase un grao de consecución mínimo do 50%, a valorar a partir desta rúbrica:

Estándar x	Grao de consecución nulo (0%)	Grao de consecución insuficiente (25%)	Grao de consecución aceptable (50%)	Grao de consecución alto (75%)	Grao de consecución excelente (100%)
------------	-------------------------------	--	-------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------------

Canto aos procedementos e instrumentos de avaliación, aplicados sobre os estándares de aprendizaxe, decantámonos por estes dous:

Os procedementos de avaliación (“como avaliar”) serán estes dous:

A) A observación directa do alumnado, do seu nivel de traballo na aula, dos seus progresos, etc.

B) A solicitude de produtos (traballos, exposicións, exames, etc.).

Correlativamente, os instrumentos de avaliación (“con que avaliar”) concréntanse así:

A) O diario de clase da profesora, no cal se irán rexistrando as observacións realizadas.

B) Os produtos ou exames elaborados polo alumnado.

e) Concrecións metodolóxicas

Principios metodolóxicos

Defendemos aquí unha aproximación construtivista á aprendizaxe, en virtude da cal é o propio alumnado o que, a partir da súa experiencia e dos seus coñecementos previos, isto é, da súa bagaxe, constrúe de maneira significativa a súa aprendizaxe ao verse impelido a reacomodar perpetuamente, nun continuado conflito cognitivo altamente frutífero, os esquemas mentais que xa posúe a aqueles outros que portan os novos coñecementos, ampliando así cada vez máis a complexidade dos seus armazóns cognitivos. Seguindo, polo tanto, as teorías da aprendizaxe significativa de Ausubel (amplamente aceptadas pola comunidade educativa), é fundamental que as materias interpelen ao alumnado, o cal só

grazas a esa interpelación será capaz de relacionar as novas aprendizaxes coas xa adquiridas, reaxustando e reconstruíndo desta maneira a súa visión do mundo. Consideramos ademais que este plantexamento metodolóxico é especialmente axeitado para Valores Éticos, dado o seu carácter vinculante coas experiencias do alumnado.

Sendo este o marco no que nos movemos, a metodoloxía que aplicaremos baséase ademais nos seguintes principios:

- Será esencialmente participativa e interactiva co obxectivo de integrar o alumnado nos procesos de E-A, fomentando a súa responsabilidade e incrementando o seu interese, para o cal incitaráselle a que exprese as súas opinións, ideas e suxestións sobre os temas que se tratan, pois só nunha atmósfera adecuada que permita a comunicación bidireccional entre a profesora e o/a alumno/a será posible coñecer os seus intereses e expectativas, aspecto que consideramos fundamental para o exercicio da función docente.
- Será dinámica: a tal fin, incorporaremos unha grande variedade de recursos didácticos, prestando especial atención a unha ampla gama de recursos audiovisuais.
- Será resolutiva, centrada na análise e estudo de casos vencellados a problemáticas sociais relevantes e na procura de mecanismos de prevención e de solucións para aquelas.
- Outro principio metodolóxico, de capital importancia nunha sociedade na que impera a excesiva especialización, será o da interdisciplinabilidade, o cal implica o establecemento de conexións entre as distintas materias e a articulación conxunta das distintas disciplinas con vistas a que o coñecemento do alumnado sexa global e non fragmentario.
- Tamén se operará co principio de mediación, que responde á necesidade de que a profesora sexa ante todo unha facilitadora da aprendizaxe, actuando de ponte entre a estrutura cognitiva do/da alumno/a e os contidos da ensinanza.
- Así mesmo, funcionaremos co principio de exemplaridade, pois nesta materia máis ca en ningunha outra o profesorado debe dar testemuño das actitudes e valores democráticos que proclama, de regulación e control das súas emocións, e de resolución pacífica de conflitos, logrando unha coherencia entre o seu discurso teórico e o seu discurso práctico.
- E por último, atendendo tamén ás peculiaridades da nosa materia, porase especial énfase en debater os temas desde unha perspectiva dialéctica, de tal xeito que sexa no diálogo na aula, concibida como “micro-ágora”, onde se “alumbren” as distintas respostas posibles aos problemas tratados.

Estratexias metodolóxicas

Tendo presentes estes principios, as estratexias metodolóxicas que poremos en marcha son as seguintes:

- Ao comezo do curso presentarase a materia, explicando as súas características, os obxectivos, os contidos, a metodoloxía e os criterios de avaliación que se van aplicar. Tamén se procurará activar o interese polos Valores Éticos, amosando a súa inextricable unión coa vida cotiá e coa mellora da convivencia.

- Á hora de establecer a metodoloxía a seguir en cada un dos núcleos temáticos, terase en conta o seguinte esquema:

- Exploración da situación de partida do alumnado cun dobre obxectivo: descubrir o nivel de coñecementos previos que posúe sobre o tema en cuestión e detectar ideas preconcebidas acerca deste.
- Visionado dunha película, capítulo de serie, vídeo ou curtametraxe que aborde os asuntos a tratar e coloquio posterior a modo de cine-fórum (os filmes candidatos son, entre outros, os seguintes: *Del revés*, *La llamada*, *Billy Elliot*, *Planta cuarta*, *Un lugar en el mundo*, *Charlie y la fábrica de chocolate*, *Las mujeres de verdad tienen curvas*, *Amelie*, *Juno*, *Quiero ser como Beckham*, *Oriente es Oriente*, *Próximo Oriente*, *Una casa de locos*, *Un puente hacia Terabithia*, *Pequeña Miss Sunshine*, *Slumdog Millionaire*, *Arrugas*, capítulos de *Black Mirror*, etc.).
- Presentación dos contidos a partir da realización dunha ampla gama de actividades (dilemas morais, análises da prensa, estudo de casos, debates, xogo de roles, etc.) tomando como fío condutor a película, o capítulo ou a curtametraxe visionados.

f) Materiais e recursos didácticos

Non seguiremos un libro de texto, senón que recorreremos ao E-Dixgal. Os demais materiais e recursos didácticos básicos serán os seguintes:

- Cadernos de traballo.
- Películas e curtametraxes.
- Dossier de actividades sobre as películas traballadas.
- Prensa diaria.
- Impresos e documentos elaborados pola profesora.

- TICs.

- Facemos tamén espacial mención á seguinte páxina web: <http://hautatzen.net/cine-y-educacion-en-valores-22/>

Polo demais, estarase alerta para identificar calquera material que se presente e que sexa susceptible de ser utilizado con aproveitamento didáctico.

g) Criterios sobre a avaliación e a cualificación

Ponderacións

2º de ESO

Instrumentos de avaliación	Peso na cualificación trimestral
Traballo na aula	50%
Tarefas de diversa índole (exposicións, exercicios de investigación, estudos de casos, comentarios sobre películas, etc.) e/ou exames tipo test.	50%

4º de ESO

Instrumentos de avaliación	Peso na cualificación trimestral
Traballo na aula	30%
Exame trimestral tipo test	70%

Criterios

Os traballos serán valorados cunha nota de 0 a 10 (admitíndose fraccións decimais dunha soa cifra) e terán en conta os seguintes criterios para a súa valoración. Distingúense catro niveis que se corresponden coas notas de suspenso, aprobado, notable e sobresaínte. As notas numéricas de cada nivel saen de matizar con maior profundidade estes criterios.

Criterios	Suspenso (1-2-3-4)	Aprobado (5-6)	Notable (7-8)	Sobresaínte (9-10)
Cantidade e calidade da información.	O tema ou non está tratado ou o fai insuficientemente. A información ten incorreccións e non é clara ou non está de todo centrada no tema pedido.	O tema está tratado e dá resposta aínda que sen afondar. A información non sempre foi presentada de forma clara e concisa.	O tema está tratado e centrado na cuestión principal. A maior parte da información é clara, precisa e minuciosa.	O tema está tratado e centrado na cuestión principal. Toda a información é clara, precisa e minuciosa.
Redacción, organización	Moitos erros de gramática, ortografía ou puntuación. A información non é relevante e non está organizada de forma coherente en gran parte do escrito.	Poucos erros de gramática, ortografía ou puntuación. A información é suficientemente relevante e está organizada dunha forma correcta.	Case non hai erros de gramática, ortografía ou puntuación. A información é relevante e está ben organizada.	Non hai erros de gramática, ortografía ou puntuación. A información é relevante e a organización é moi boa, facilitando a comprensión do tema.
Presentación	Mala presentación.	Presentación aceptable.	Boa presentación.	Moi boa presentación.

Comprensión do tema	Non parece comprender o tema. Ás veces reproduce parágrafos do tema pero sen comprensión e sen relación.	Demostra un entendemento de partes do tema. Hai estudo, pero falta o análise e as relacións.	Demostra un bo entendemento do tema. Non hai unha mera reprodución dun tema. Fai relacións.	Demostra un completo e profundo dominio do tema. Non reproduce senón que analiza e fai relacións.
Vocabulario	Usa palabras ou frases que non se entenden.	Usa vocabulario específico relativamente apropiado.	Usa vocabulario específico apropiado.	Usa vocabulario específico apropiado e amplo.

As exposicións cualificaranse de 0 a 10 (admitíndose fraccións decimais dunha soa cifra), de acordo cos seguintes criterios, expresados en porcentaxes.

	PUNTUACIÓN 100%	PUNTUACIÓN 50%	PUNTUACIÓN 25%
CREATIVIDADE (25%)	Usa elementos audiovisuais (power point, youtube, etc).	Usa algún soporte visual (encerado, fotocopias...).	Sen soporte visual.
CLARIDADE (25%)	-Claridade na exposición: dá impresión de orde e organización. -Resulta atractivo e interesante.	-Tenta estar organizado pero é un pouco confuso. -A exposición é atractiva ou interesante.	-Carece de orde e organización. -Ritmo inadecuado, pouco interesante.
HABILIDADES ORAIS (25%)	-Non le (ou apenas), a exposición está preparada. -Atrae a atención. -Ten capacidade de crear debate.	-Le de cando en vez -Atrae a atención por momentos.	-Le todo. -A exposición non é atractiva.
CONTROL DO TEMPO (25%)	-Axústase ao tempo -É capaz de distribuír ben o tempo de exposición.	Párase en exceso ou demasiado pouco nalgunha parte da exposición.	Non se axusta ao tempo, por exceso ou por defecto.

Redondeos

Para o cálculo das notas de cada avaliación, os redondeos faranse da seguinte maneira: a partir do medio punto, subirase ao enteiro inmediatamente superior e, de non acadarse ese 0,5, baixarase ao enteiro inmediatamente inferior.

Sistema de recuperación ao longo do curso

O alumnado que suspenda algunha avaliación poderá recuperala ao longo do curso acolléndose a algunha/s desta/s tres posibilidades (dependendo dos ítems aos que sexa imputable o suspenso):

- Rectificar os seus hábitos de falta de traballo na clase.
- Reelaborar ou elaborar aquelas tarefas nas que nos acadou un 5 ou que non entregou.
- Repetir o exame que teña suspenso.

h) Actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría para o período comprendido entre a 3ª avaliación e a avaliación final

Para o alumnado que, facendo a media aritmética das tres avaliacións, non acade o 5 deseñaranse actividades de reforzo e recuperación de acordo cos seguintes criterios:

- Repasaranse brevemente os contidos básicos da materia.
- A partir dese repaso, o alumnado reparará os traballos, exposicións e/ou exames que ao longo do curso recibiron unha cualificación negativa.
- A nota da avaliación final calcularase, consonte as ponderacións arriba establecidas, tendo en conta as novas cualificacións obtidas nos traballos, exposicións e/ou exames que o alumnado refixo (sempre e cando estas superen as cualificacións alcanzadas nos anteriores traballos e/ou exposicións).

E para o alumnado que, facendo a media aritmética das tres avaliacións, teña unha cualificación igual ou superior a 5 deseñaranse actividades de ampliación nestes termos:

- Facilitaranse materiais (principalmente a través da plataforma E-Dixgal) que afonden nos contidos curriculares da materia.
- A partir da pesquisa deses materiais e das pautas proporcionadas a maiores polo profesor ou pola profesora, o alumnado poderá realizar tarefas de investigación para subir nota, a razón dun punto máximo por cada tarefa (é dicir, a efectos desa subida de nota, a puntuación alcanzada en cada tarefa de investigación dividirase entre 10: unha tarefa cualificada cun 5 subirá 0,5 puntos; unha tarefa cualificada cun 7 subirá 0,7; etc.).
- A nota da avaliación final obterase da suma dos seguintes elementos: a media aritmética das tres avaliacións máis a puntuación ponderada (1/10) das cualificacións acadadas nas tarefas de investigación levadas a cabo entre o período comprendido entre a 3ª avaliación e a avaliación final.

i) Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente

Propoñemos este cadro, que indicará para cada avaliación a marcha xeral do curso e que nos permitirá avaliar o estado da práctica docente, así como indicarnos aspectos que deberán ser corrixidos ou incentivados.

1. DINÁMICA DE AULA

Comportamento do grupo e orde

1 2 3 4 5

Ambiente de estudo

1 2 3 4 5

Interese e compromiso ca Materia

1 2 3 4 5

Interese polos contidos traballados na avaliación

1 2 3 4 5

Clima de convivencia e relación entre o alumnado

1 2 3 4 5

2. RESULTADOS ACADÉMICOS

Número de alumnos e alumnas que cursan a materia

Alumnado aprobado

Alumnado non aprobado

Porcentaxe de alumnado aprobado

Grao de cumprimento da programación (contidos)

1 2 3 4 5

3. DIAGNÓSTICO A PARTIRES DOS RESULTADOS

O alumnado esta comprometido ca Materia e estuda

1 2 3 4 5

O ambiente da aula favorece os resultados positivos

1 2 3 4 5

A relación entre o alumnado favorece os resultados positivos

1 2 3 4 5

Falta de interese

Falta de estudo

O ambiente da aula non favorece o/a estudo/aprendizaxe

A convivencia na aula non favorece o/a estudo/aprendizaxe

Os contidos traballados na avaliación eran especialmente difíciles para o alumnado

O alumnado ten problemas de base de cara aos contidos impartidos

O alumnado ten graves problemas de comprensión, e de expresión e redacción

O/A profesor/a debeu empregar outra metodoloxía

O/A profesor/a debeu empregar outros recursos

outro

outro

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

4. PROPOSTAS PARA A MELLORA

Débese cambiar a estrutura e a orde da aula

Débense iniciar medidas disciplinarias polo mal comportamento da clase

Intentarase facer a materia máis atractiva para o alumnado // Motivalo máis

Intensificarase o traballo teórico

Intensificarase o traballo práctico

Intensificarase o traballo con novas tecnoloxías

Intensificarase o traballo de comprensión/expresión

Intensificarase o traballo de lectura

Deberíase crear desdobre/agrupamento

É necesario subir o nivel de esixencia

É necesario baixar o nivel de esixencia

É necesario cambiar a metodoloxía de traballo

É necesario empregar outros recursos

Necesidade de traballo extra para corrixir problemas de base

j) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación da materia pendente

Non procede porque non se dá esta circunstancia.

k) Plan específico personalizado para o alumnado repetidor

Para o alumnado que estea repetindo, elaborárase un plan específico personalizado no que se recollerán os seguintes aspectos:

- Identificación da alumna ou do alumno.
- Relación das necesidades educativas que motivaron a repetición de curso.

- Medidas ordinarias aplicadas no curso anterior.
- Estratexias metodolóxicas que se utilizarán no seu desenvolvemento.
- Recursos necesarios para o desenvolvemento do plan.
- De ser caso, oferta de medidas extraordinarias.
- Acreditación da información á familia.

En cada sesión de avaliación farase o seguimento deste plan, e de ser preciso, faranse os axustes necesarios. Ao final do curso, na mesma sesión de avaliación informarase sobre o seu desenvolvemento e o seu aproveitamento.

l) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas a adoptar como consecuencia dos seus resultados

Nesta materia, dado que todo/a alumno/a pode incorporarse en calquera nivel a ela sen necesidade de tela cursado con anterioridade, non faremos exames nin probas propiamente ditas que acrediten o estado inicial do/a alumno/a respecto á asignatura. No seu lugar, e durante o tempo de clase que hai ata a avaliación inicial, faremos un seguimento do alumnado a partires das súas intervencións en clase e da súa participación, así como de tarefas encomendadas. Dito isto, a avaliación inicial concretarase en interaccións, debates previos e exercicios sobre o estado de coñecemento do alumnado respecto á materia a partir dos seguintes items:

1. Coñecemento da temática da materia.
2. Habilidade para facer discursos orais/escritos sobre aspectos xerais da materia
3. Competencia para tratar aspectos transversais relacionados coa materia.

Segundo os resultados que se obteñan, adaptarase a práctica docente ao estado inicial dos coñecementos e competencias do alumnado nos seguintes termos, incorporando un grao crecente de complexidade consonte avanzamos de nivel:

1. Apuntalamento ou profundización do vocabulario ético e moral.
2. Tratamento das diferentes partes e temáticas da ética e da moral.
3. Exposicións sobre os diferentes problemas que abordan a ética e a moral.

Ademais, de ser preciso, deseñaremos actividades de reforzo ou ampliación (xa sexa a nivel grupal ou individual). E se atopamos alumnos/as que presenten especiais dificultades, porémonos en contacto co Departamento de Orientación e sopesaremos a pertinencia de levar a cabo algunha medida a maiores.

m) Medidas de atención á diversidade

Con carácter xeral, o principio de atención á diversidade contéplase nesta materia cun carácter estrutural, que atinxe a todos os elementos didácticos da programación: están diversificados os obxectivos, os contidos, os procedementos e instrumentos de avaliación e de recuperación, as actividades e tarefas encomendadas, etc. Deste xeito, pódese atender aos diversos ritmos de aprendizaxe, estilos cognitivos e mesmo intereses de cada alumno/a.

Desde o principio da diversidade, entendido tamén como criterio de equidade, actuaremos positivamente con aqueles/as alumnos/as que teñan máis dificultades, tanto de comprensión como de expresión. Por tanto, apelando ao concepto de “xustiza correctiva” aristotélica, trátase de prestar especial apoio e reforzo a ditos/as alumnos/as.

Dúas medidas, pensamos, axudarannos nesta tarefa de axudar ao alumnado con máis dificultades:

- Circunscribir a materia a mínimos.
- Desenvolver as clases a partir do debate e da intervención espontánea do alumnado.

n) Concreción dos elementos transversais

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica, como parte nuclear, e necesitando o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta pola creatividade como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable; a necesidade de loitar contra o machismo, a homofobia, a transfobia, o capacitismo; ou o fomento da igualdade de oportunidades, porque nestes eidos é onde principalmente a reflexión ética se erixe como un faro para orientar a nosa conduta.

ñ) Actividades complementarias programadas

Reedición do certame sobre o amor celebrado os dous cursos pasados.

o) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación en relación cos resultados académicos e procesos de mellora

Entendemos a programación da materia como un documento vivo suxeito a melloras e modificacións ao longo do curso para adaptala ás circunstancias que se vaian presentando, e sempre co obxectivo claro de favorecer a aprendizaxe do alumnado, o desenvolvemento das súas competencias e a consecución de obxectivos. Tendo isto en conta, a programación será obxecto de avaliación en dous ámbitos complementarios:

- Nas xuntanzas preceptivas de Departamento, nas que se fará un seguimento do cumprimento da programación e se tomará nota das propostas para o seu mellor aproveitamento e para a súa mellora.
- Na memoria final de curso, na que se se suxiren cambios que acepte todo o Departamento, deberán ser trasladados á programación do curso seguinte.